

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2025
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmioty:</i>	Filozofia Historia muzyki Historia sztuki Język łaciński i kultura antyczna
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Terminy egzaminów:</i>	6 maja 2025 r. – język łaciński i kultura antyczna 9 maja 2025 r. – filozofia 8 maja 2025 r. – historia muzyki 14 maja 2025 r. – historia sztuki
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2025 r.

Sprawozdanie zostało opracowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku (województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie)

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie (województwo śląskie)

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 784 16 00
www.oke.jaworzno.pl sekretariat@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie (województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie)

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży (województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie)

Al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
www.oke.lomza.pl sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi (województwa: łódzkie, świętokrzyskie)

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 664 80 50
lodz.oke.gov.pl sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu (województwa: lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie)

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
www.oke.poznan.pl sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie (województwo mazowieckie)

ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa
tel. 22 457 03 35
www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu (województwa: dolnośląskie, opolskie)

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
www.oke.wroc.pl sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

I. Filozofia

Opis arkusza maturalnego	5
Dane dotyczące populacji zdających	6
Przebieg egzaminu	7
Podstawowe dane statystyczne	8
Komentarz	14
Wnioski i rekomendacje	40

II. Historia muzyki

Opis arkusza maturalnego	42
Dane dotyczące populacji zdających	42
Przebieg egzaminu	43
Podstawowe dane statystyczne	44
Komentarz	50
Wnioski i rekomendacje	58

III. Historia sztuki

Opis arkusza maturalnego	60
Dane dotyczące populacji zdających	61
Przebieg egzaminu	62
Podstawowe dane statystyczne	63
Komentarz	67
Wnioski i rekomendacje	85

IV. Język łaciński i kultura antyczna

Opis arkusza maturalnego	87
Dane dotyczące populacji zdających	87
Przebieg egzaminu	88
Podstawowe dane statystyczne	89
Komentarz	95
Wnioski i rekomendacje	105

Filozofia

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z filozofii został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z filozofii składał się z dwóch części i zawierał 17 zadań.

Część pierwsza – test – sprawdzała wiedzę z zakresu historii filozofii oraz umiejętność analizy krytycznej tekstu filozoficznego (fragment *Timajosa* Platona) oraz tekstu niefilozoficznego (fragment powieści *Nowy wsapaniały świat* Aldousa Huxleya).

Część druga obejmowała zadanie rozszerzonej odpowiedzi, którego celem było napisanie wypracowania na jeden z dwóch tematów:

Temat 1.

Utożsamienie dobra własnego z dobrem ogółu świadczy o pełnej rozumności człowieka i o tym, że jest w stanie tworzyć wspólnotę wolnych i równych. I tylko tak rozumni obywatele mogą brać udział w życiu publicznym: rządzić, dowodzić, sądzić, wybierać.

Alasdair MacIntyre

Czy zgadzasz się z myślą wyrażoną przez Alasdaira MacIntyre'a w powyższym cytacie? Rozważ problem w kontekście sporu z zakresu filozofii polityki o naturę społeczeństwa, toczzonego między zwolennikami kolektywizmu a zwolennikami indywidualizmu.

Temat 2.

Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie zdefiniowanych słów i idei.

William James

Czy zgadzasz się, że jednym z głównych źródeł sporów w filozofii są różnice w rozumieniu słów i idei? Swoją odpowiedź rozważ w kontekście ogólniejszego pytania o rolę logiki w filozofii.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		74
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	61
	z techników	13
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	18
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	36
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	20
	ze szkół publicznych	73
	ze szkół niepublicznych	1
	kobiety	50
	mężczyźni	24
	bez dysleksji rozwojowej	66
	z dysleksją rozwojową	8
	obywatele Ukrainy ²	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 5 osób – finalistów Olimpiady Filozoficznej.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	2
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	3

² Zdający – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu maturalnego na podstawie § 3c ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094 z późn. zm.).

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			9 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			41
Liczba zespołów egzaminatorów			-
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			-

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

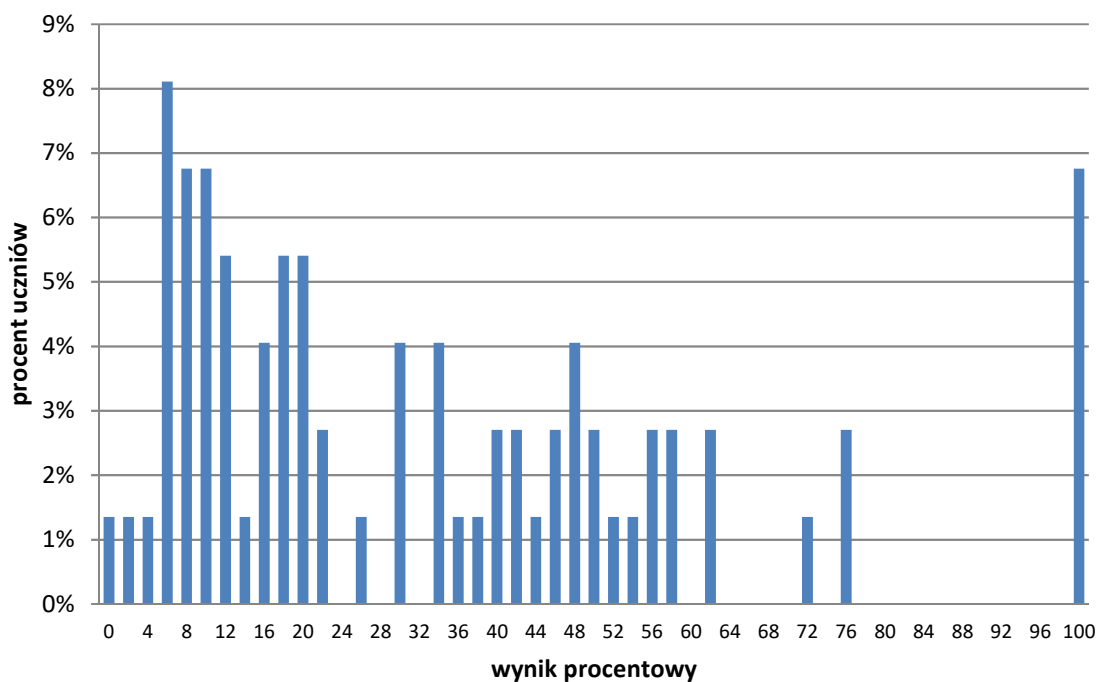

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	74	0	100	24	6	33	27
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	61	0	100	30	100	35	28
z techników	13	–	–	–	–	–	–
z branżowych szkół II stopnia	0	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

a – Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najniższą.

Poziom wykonania zadań

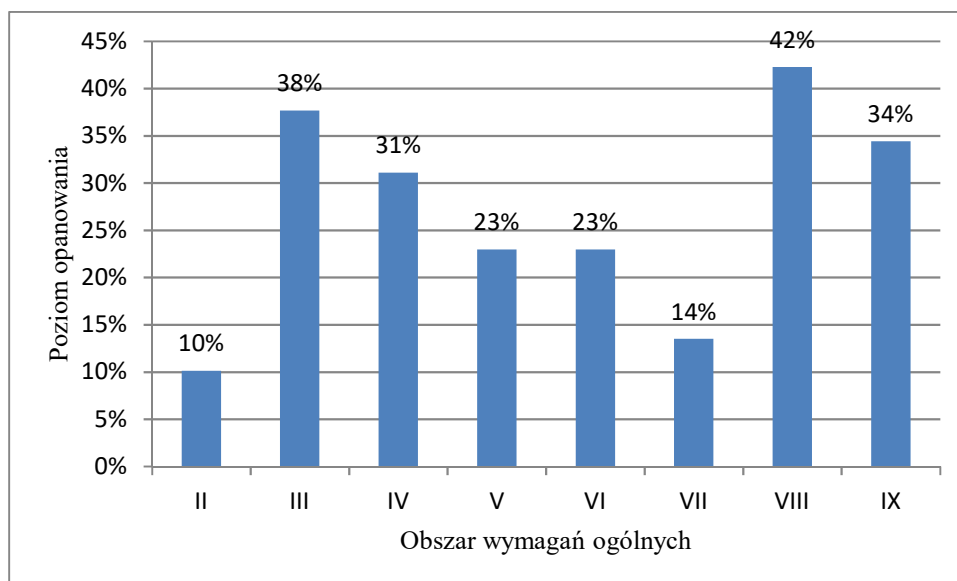
TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 1. Dyscypliny filozofii. Zdający wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań: 1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – teoria bytu (ontologia, metafizyka), teoria poznania (epistemologia), ogólna teoria wartości (aksjologia) wraz z teorią moralności (etyką); 2) dyscypliny szczegółowe – filozofia człowieka (antropologia filozoficzna), filozofia przyrody, filozofia nauki, filozofia kultury, filozofia religii (wraz z teologią filozoficzną), filozofia piękna i sztuki (estetyka filozoficzna), filozofia polityki.	35%
2.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność. Zdający: 1) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażen fałszywych i nonsensownych.	43%
3.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm); 2) różnorodność bytów (monizm – pluralizm).	60%
4.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) stosunek rzeczy do umysłu (realizm – idealizm).	46%

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
5.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 2) objaśnia platońską koncepcję człowieka [...]; 4) objaśnia termin <i>anamneza</i> i prezentuje platońskie stanowisko w kwestii źródeł poznania (aprioryzm). Poziom rozszerzony I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie z innego zdania lub zbioru zdań. II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	16%
6.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych; 2) objaśnia platońską koncepcję człowieka [...]; 3) rekonstruuje spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm (naturalizm) vs. dualizm (antynaturalizm); X. Początki filozoficznej teologii. Zdający: 3) rekonstruuje filozoficzno-duchowe poszukiwania św. Augustyna: [...] neoplatonizm [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	27%
7.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.	Poziom podstawowy VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych. X. Początki filozoficznej teologii. Zdający: 1) przedstawia główne starożytne koncepcje absolutu (Boga): demiurg oraz idea dobra (Platon) [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania – wymagania szczegółowe zawarte w podstawie programowej w zakresie przedmiotu filozofia w zakresie podstawowym.	26%
8.1.	IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność. Zdający: 1) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażeń fałszywych i nonsensownych.	71%

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
8.2.	VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku [...]. 3) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań (<i>modus ponendo ponens</i> [...]).	31%
9.	VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 6. Błędy w rozumowaniach: [...] ekwiwokacja. Zdający: 1) ocenia dane rozumowanie pod względem materialnym i formalnym i wskazuje powody swojej oceny; 3) wyjaśnia, na czym polega błąd ekwiwokacji w podanym rozumowaniu.	14%
10.	VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji. Zdający: 1) wymienia wybrane odmiany definicji (definicja klasyczna [...]) i podaje ich przykłady; 3) określa, które z warunków poprawności łamie określona definicja, i usuwa znalezione wady (nieadekwatność [...]).	19%
11.	V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	Poziom podstawowy VII. Filozofia Arystotelesa jak próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 5) przedstawia koncepcję cnoty jak trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary [...]. VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 4) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia etyki epikurejskiej [...]. Poziom rozszerzony II. Elementy historii filozofii. 8. John Stuart Mill. Zdający: 1) przedstawia główne tezy etyki utilitarystycznej; 3) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia utilitaryzmu i zasady niekrzywdzenia innych.	23%
12.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega kartezjański racjonalizm, sceptycyzm metodyczny i dualizm psychofizyczny; 2) objaśnia sens formuły „myślę, więc jestem”; 3) krytycznie rekonstruuje kartezjański argument na rzecz istnienia świata zewnętrznego.	28%
13.	III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 12. Egzystencjalizm. Zdający: 1) przedstawia główne idee egzystencjalizmu Jean-Paula Sartre'a.	51%
14.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 9. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) naturę społeczeństwa (indywidualizm – kolektywizm).	9%

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
15.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 1) istotę człowieka (naturalizm lub redukcjonizm biologiczny lub społeczny – antynaturalizm lub antyredukcjonizm, np. personalizm); 3) wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).	11%
16.	II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 6. Immanuel Kant. Zdający: 3) prezentuje i objaśnia treść imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu) oraz stosuje jego formuły do analizy i oceny przykładowych problemów moralnych; III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory o: 2) sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności utilitaryzm – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski); 3) źródło moralnych zobowiązań (autonomizm – heteronomizm).	20%
17.1.	IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.		64%
17.2.1.			43%
17.2.2.			32%
17.2.3a			35%
17.2.3b			29%
17.2.3c			19%
17.2.4.			35%
17.3.			51%

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Średni wynik tegorocznego egzaminu maturalnego z filozofii był nieco wyższy od wyniku egzaminu ubiegłorocznego i wyniósł 32%.

Spośród dziewięciu wymagań ogólnych maturzyści najlepiej radzili sobie z zadaniami z zakresu wymagania VIII. (*Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją*) – poziom wykonania zadań wyniósł 42%, a najgorzej z zakresu wymagania II. (*Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną)*) – poziom wykonania zadań wyniósł jedynie 12%.

Spośród siedemnastu zdań zamieszczonych w pierwszej części arkusza, pięć było zadaniami zamkniętymi (zadania 2., 3., 6., 8.1., 13.). Jedno z zadań tego typu (6.) okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 26%). Wśród zadań otwartych bardzo trudne dla zdających okazały się zadania: 5. (poziom wykonania – 18%), 9. (poziom wykonania – 14%), 10. (poziom wykonania – 17%), 14. (poziom wykonania – 11%), 15. (poziom wykonania – 14%). Zadaniem najwyżej ocenianym było zadanie 8.1., które okazało się łatwe (poziom wykonania – 73%). Pozostałe zadania były dla zdających trudne lub umiarkowanie trudne.

Pierwsze cztery zadania bezpośrednio odnosiły się do zamieszczonego w arkuszu maturalnym fragmentu tekstu filozoficznego Platona *Timajos*.

Zadanie 1. było zadaniem otwartym i należało do zadań trudnych (poziom wykonania – 38%). Poprawne rozwiązanie tego zadania wymagało udzielenia dwóch właściwych odpowiedzi. Po pierwsze, należało podać nazwę jednej z kilku dyscyplin filozoficznych, w obrębie których mieści się problematyka tekstu źródłowego. Po drugie, należało podać

jedno z występujących w tekście źródłowym zagadnień filozoficznych, które mieści się w obrębie wymienionej przez zdającego dyscypliny filozoficznej. Uzyskanie jednego punktu za rozwiązanie tego zadania, wymagało udzielenia dwóch właściwych, powiązanych ze sobą odpowiedzi. Wskazana złożoność zadania stanowiła dodatkową trudność dla zdających, co prawdopodobnie wpłynęło na relatywnie niski poziom wykonania tego zadania. Należy podkreślić, że zadania sprawdzające znajomość nazw dyscyplin filozoficznych oraz umiejętność rozpoznania problematyki filozoficznej, pojawiają się w każdym arkuszu maturalnym z filozofii i na ogół duża część zdających nie ma problemów z ich poprawnym rozwiązaniem. W tegorocznym arkuszu maturalnym tę samą wiedzę i umiejętność sprawdzało jedno zadanie. Poniżej zaprezentowano dwa rozwiązania, które nie uzyskały pozytywnej oceny – w każdym z nich zdający nie wykonali poprawnie jednej z dwóch wymaganych czynności (przykład 1. i 2.).

Przykład 1.

Dyscyplina filozoficzna: *Metafizyka*
 Zagadnienie: *Rozmyślenie nad tym co jest prawdziwe a co nie*

Przykład 2.

Dyscyplina filozoficzna: *Idealizm ontologiczny*
 Zagadnienie: *Zakłada istnienie rzeczy ponad materialnych, gdzie w tekście nie było przedstawiono koncepcji powstania świata, które powstało na wzór innego reonu świata niematerialnie idealnego*

Komentarz: W przykładzie pierwszym zdający podał właściwą nazwę dyscypliny filozoficznej, ale nie wskazał zagadnienia, które wprost wystąpiło w tekście źródłowym i które można byłoby uznać za zagadnienia metafizyczne. Z kolei w rozwiązaniu drugim zdający w poprawny sposób przywołał filozoficzne wątki występujące w tekście źródłowym (wpisujące się w spór, którego jednym ze stanowisk jest wskazany przez zdającego idealizm ontologiczny), niestety, zdający w pierwszej części odpowiedzi nie podał nazwy dyscypliny filozoficznej, lecz nazwę stanowiska metafizycznego (idealizm ontologiczny).

Zadanie 2. było zadaniem zamkniętym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 39%). Zadanie to sprawdzało rozumienie tekstu filozoficznego i miało typową postać dla zadań tego typu. Relatywnie niski wynik uzyskany przez zdających świadczy o niezadowalającym poziomie rozumienia tekstu filozoficznego (w szczególności występującej w nim terminologii) oraz trudnościach w dostrzeganiu zależności logicznych występujących pomiędzy poszczególnymi zdaniem tekstu, ewentualnie o braku należytej koncentracji zdających.

Zadanie 3. było również zadaniem zamkniętym. Sprawdzało ono rozumienie tekstu filozoficznego oraz pojęć metafizycznych typowych dla filozofii Platona. Zadaniem zdających było wskazanie tych kategorii bytów – spośród sześciu podanych w zadaniu – *które zawsze trwają i nie znają urodzin* (które istnieją realnie). Zadanie to okazało się dla zdających umiarkowanie trudne (poziom wykonania – 61%). Aby uzyskać maksymalną liczbę dwóch punktów, należało wybrać dwie kategorie bytów. Dosyć częsty błąd zdających polegał na tym, że – zaznaczając poprawnie jedną lub dwie kategorie – zaznaczano także odpowiedź błędną, często odpowiedź B. (idee w umyśle ludzkim), co ilustruje przykład 3.

Przykład 3.

- ☒ A. Stwórca
- ☒ B. idee w umyśle ludzkim
- ☒ C. idee (formy platońskie)
- ☐ D. chmury
- ☐ E. rydwan
- ☐ F. miasto Ateny

Byty, które zawsze trwają i nie znają urodzin: ...A...B...C.....

Komentarz: Za tego typu rozwiązanie zdający uzyskiwali jeden punkt (na dwa). Pokazane rozwiązanie wskazuje na to, że jego autor nie dostrzega różnicy między ideą (formą platońską) jako realnym bytem („który zawsze trwa i nie zna urodzin”), a ideami w umyśle ludzkim, którym nie można przypisać odwieczności. Konsekwencją utożsamienia idei w ludzkim umyśle z pojęciami – w kontekście platońskiej koncepcji człowieka (Platon nie uważał duszy ludzkiej za odwieczną) – jest przyjęcie tezy o ideach jako obiektach mających początek w czasie, co jest niezgodne z platońską koncepcją idei jako bytów istniejących niezależnie od poznających umysłów.

Zadanie 4. było zadaniem otwartym, sprawdzającym rozumienie tekstu filozoficznego. Rozwiązanie zadania polegało na wyjaśnieniu, dlaczego Timajos twierdzi w tekście źródłowym, że to, co się rodzi i umiera nie może być przedmiotem wiedzy a tylko mniemania. Za poprawne rozwiązanie tego zadania zdający mógł uzyskać jeden punkt. Warto zwrócić uwagę na to, że zgodnie z formułą zadania zdający mógł uzyskać punkt także wtedy, gdy przedstawił poprawne wyjaśnienie, odwołując się do wiedzy własnej. Udzielając właściwej odpowiedzi nie musiał zatem odwoływać się bezpośrednio do stosownego fragmentu tekstu źródłowego, choć taki sposób rozwiązania wydaje się być prostszy.

Kolejne cztery zadania nawiązywały do tekstu źródłowego lub do elementów filozofii Platona wykraczających poza treść tekstu źródłowego – zasadnicze cele tych zadań wykraczały poza sprawdzenie wiedzy o filozofii Platona.

Pierwszym z zadań tego typu było **zadanie 5.**, które było zadaniem otwartym, za rozwiązanie którego zdający mógł uzyskać dwa punkty. Pierwszy punkt zdający mógł uzyskać za poprawne wyjaśnienie terminu *anamneza*. Co warto odnotowania, uzyskanie przez zdającego punktu nie wymagało przedstawienia platońskiej koncepcji anamnezy – wystarczające było poprawne wyjaśnienie samego terminu. Drugi punkt uzyskiwali ci zdający, którzy właściwie odpowiedzieli na pytanie o to, czy z platońskiej koncepcji anamnezy

wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy oraz gdy podali poprawne uzasadnienie swojej odpowiedzi. Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie, zdający musieli wykazać się właściwym rozumieniem anamnezy w filozofii Platona oraz właściwym rozumieniem pojęcia wynikania logicznego. Zadanie to okazało się bardzo trudne (poziom wykonania – 18%), na czym zaważyła przede wszystkim druga jego część. Ilustruje to przykład 4., za który zdający uzyskał jeden punkt, ponieważ zadowalająco wyjaśnił termin *anamneza* (mimo pewnych mankamentów językowych, odpowiedź zdającego oddaje istotę tego, co w filozofii nazywane jest *anamnezą*), nie wykazał się jednak właściwym rozumieniem wynikania logicznego.

Przykład 4.

Znaczenie terminu: *...wzrostek przypomina sobie utraconą...
wiedzę po narodzeniu w świecie materialnym.*

Rozstrzygnięcie: ^{Tak.} *Teza o nieśmiertelności duszy wynika logicznie z koncepcji anamnezy.*

Uzasadnienie: *Platon zakłada istnienie duszy, zanim ona trafi do ciała. Rozumiejąc koncepcję anamnezy wiemy, że ~~teza~~ przyjmując istnienie duszy która była rozumna i utraciła swą wiedzę gdy uwieczona została w ciele (materii).*

Komentarz: Uzasadnienie nie zawiera zdania fałszywego i wiernie oddaje poglądy filozoficzne Platona, co jednak nie wystarcza do przyznania punktu (przede wszystkim ze względu na błędne rozstrzygnięcie). Prawdziwość zdań występujących w uzasadnieniu nie uprawnia do przyjęcia tezy, za którą opowiedział się zdający (właśnie ze względu na brak wynikania logicznego). Fakt istnienia duszy przed jej wcieleniem – co faktycznie zakłada platońska koncepcja anamnezy – nie pociąga za sobą z konieczności tego, aby po śmierci ludzkiego ciała, dusza istniała wiecznie. Nie jest w tym przypadku istotne, co w tej kwestii sądził Platon (a nawet jak jest faktycznie). Wynikanie logiczne jest relacją zachodzącą między zdaniami (między przesłankami a wnioskiem). Rozstrzygając, czy z pewnego zdania (zdań) wynika logicznie inne zdanie, uwaga koncentruje się na formalnej poprawności wnioskowania, nie zaś na tym, czy poszczególne zdania są prawdziwe czy fałszywe (lub co twierdził Platon). Związek między poprawnością formalną wnioskowania a prawdziwością poszczególnych zdań, jest istotny w analizie logicznej, nie można jednak utożsamiać poprawności formalnej z prawdziwością zdań tworzących wnioskowanie. Wśród wielu wnioskowań, w których występują tylko zdania prawdziwe (i przesłanki i wniosek są zdaniami prawdziwymi), jedynie niektóre mają charakter niezawodny (występuje w nich związek wynikania logicznego). Co ciekawe, nawet gdyby zdający postawił właściwą tezę (że z platońskiej koncepcji anamnezy nie wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy), to przedstawione uzasadnienie nie wystarczyłoby do przyznania zdającemu drugiego punktu, ponieważ znajdujące się w ramach uzasadnienia zdania nie uprawniają do przyjęcia tezy (zdający nie wykazuje, że pomiędzy tezą a jej racjami zachodzi wynikanie logiczne).

Omówienie tego zadania warto uzupełnić o komentarz do rozwiązania zawartego w przykładzie 5.

Przykład 5.

Znaczenie terminu: *Anamneza oznacza wdrożenie duszy. Platon uważał, że dusza jest czymś „wyższym” od ciała i nie jest u niego na skutek zniszczenia. Może opuścić ten świat oraz ciało (wznieść) i oglądać idee.*
 Rozstrzygnięcie: *Z tej tezy nie wynika logicznie nieśmiertelność duszy.*
 Uzasadnienie: *Z samego twierdzenia, że dusza może oderwać się od ciała, nie wynika, że musi. W systemie Platona istnieją byty bardziej niezwykłe niż dusza – idee. One same są też ułożone w hierarchię. Dlatego dusza mogłaby teoretycznie powstać i istnieć, przemijać, a najpóźniej sama teza o anamnezie tego nie wyklucza.*

Komentarz: Autor powyższego rozwiązania niewłaściwie wyjaśnił termin *anamneza* oraz – rozwiązując drugą część zadania – nie odwołał się do platońskiej koncepcji anamnezy, w konsekwencji nie otrzymał żadnego punktu. Ze względów dydaktycznych warto jednak zwrócić uwagę na to rozwiązanie, ponieważ świadczy ono o tym, że jego autor prawdopodobnie właściwie rozumie pojęcie wynikania logicznego i potrafi się swoją wiedzą posłużyć. Gdyby zadanie miało następującą postać: Czy z teorii metempsychozy wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy ludzkiej, to odpowiedź o postaci zbliżonej do zaprezentowanej, należałoby uznać za poprawną. Niestety, zdający bezzasadnie utożsamiał anamnezę z metempsychozą, czego konsekwencją była negatywna ocena całego rozwiązania. Faktem jest natomiast, że zgodnie z tym, co napisał zdający, z teorii metempsychozy nie wynika logicznie teza o nieśmiertelności duszy (co zdający wykazał w swoim uzasadnieniu).

Zadanie 6. było zadaniem zamkniętym, za rozwiązanie którego zdający mogli uzyskać jeden punkt. Zadanie to sprawdzało znajomość trzech tez oraz wiedzę na temat poglądów filozoficznych Platona, Epikura, św. Augustyna i Augusta Comte’a (jedynie w kontekście tych trzech tez). Zważywszy na treść zadania, jego typ oraz formę (zadania o tej postaci znajdują się w arkuszach maturalnych z filozofii z lat ubiegłych), negatywnie zaskakuje niski wynik uzyskany przez zdających (poziom wykonania – 26%). Należy podkreślić, że zarówno tezy występujące w tym zadaniu, jak też wskazani w nim filozofowie – poza A. Comte – występują w treściach nauczania filozofii z poziomu podstawowego. Prawdopodobną przyczyną niskiego poziomu wykonania tego zadania jest nieznanie tez, które pojawiły się w zadaniu, w szczególności tez naturalizmu i antynaturalizmu metafizycznego (tezy te pojawiają się w treściach nauczania podstawy programowej filozofii z poziomu podstawowego).

Zadanie 7. było zadaniem otwartym i okazało się trudne (poziom wykonania – 24%). Za rozwiązanie tego zadania zdający mogli uzyskać dwa punkty, wykazując się wiedzą na temat tego, jakie kategorie ontologiczne z zakresu filozofii Platona pełnią funkcję przyczyn platońskiego świata rzeczy widzialnych i zrodzonych. Niskie wyniki uzyskane przez zdających świadczą o brakach w podstawowej wiedzy z zakresu ontologii, w tym przypadku na temat rodzajów przyczyn i ich rozumienia. Warto podkreślić, że rozumienie tekstu źródłowego powinno przełożyć się na wskazanie co najmniej dwóch kategorii bytów odgrywających fundamentalną rolę w ontologii Platona: demiurga (stworcy świata) oraz idei (na których wzorował się demiurg, tworząc świat rzeczy widzialnych i zrodzonych).

Kolejne dwa **zadania: 8.1. i 8.2** tworzyły krótką wiązkę. Pierwsze z nich było zadaniem zamkniętym i sprawdzało rozumienie tekstu źródłowego, pełniąc zarazem funkcję założenia zadania 8.2. Zadanie 8.1. było dla zdających łatwe (poziom wykonania – 73%). Zdecydowanie gorzej radzili sobie zdający z zadaniem 8.2., które sprawdzało znajomość jednego ze schematów logicznych (*modus ponendo ponens*) oraz umiejętność utworzenia (z podanych w zadaniu 8.1. zdań) rozumowania zgodnego ze wskazanym schematem. Mimo relatywnie niskiego wyniku uzyskanego przez zdających (poziom wykonania – 30%), należy odnotować pewien progres kompetencji zdających z zakresu edukacji formalno-logicznej, gdyż w latach ubiegłych poziom wykonania zadań podobnego typu nie przekraczał 20%.

Zadanie 9. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających bardzo trudne. Zostanie ono obszerniej omówione w *Problemie pod lupą*.

Zadanie 10. było zadaniem otwartym z zakresu edukacji logicznej. Zdający za rozwiązanie tego zadania mogli uzyskać dwa punkty – jeden za wyjaśnienie, czym charakteryzuje się definicja klasyczna oraz drugi – za właściwą ocenę (wraz z uzasadnieniem) podanej w zadaniu definicji kłamstwa pod względem jej adekwatności. Tak sformułowane zadanie okazało się bardzo trudne (poziom wykonania – 17%), co jest dosyć zaskakujące zważywszy na fakt, że podobne zadanie znajduje się w *Informatorze maturalnym z filozofii*, a ocena definicji pod względem ich logicznej poprawności wprost wynika z podstawy programowej.

Przykład 6. przedstawia rozwiązanie, które zostało ocenione na dwa punkty.

Przykład 6.

Wyjaśnienie: Definicja klasyczna polega na umieszczeniu pojęcia definiowanego w pewnej większej kategorii oraz wskazaniu cechy, która odróżnia pojęcie definiowane od pozostałych elementów tej kategorii.

Ocena: Podana definicja jest wyczerpująca i precyzyjna.

Uzasadnienie: Ta definicja jest za wąska, gdyż ogranicza temat do atywnego mówienia nieprawdy, wystrzegając z tej kategorii pisanie nieprawdy, jest to celowe pominięcie innych faktów, które zmieniają ocenę sytuacji. Jedną definicją jest za szeroka, gdyż uznaje także mówienie nieprawdy za temat, bierąc pod uwagę ewentualności pomyłki lub nie wiedzy.

Komentarz: Warto podkreślić, że zdający wyjaśniając pojęcie definicji klasycznej, nie użył typowej formuły występującej zwykle w podręcznikach, lecz użył opisu czynności poznawczej, która dobrze oddała istotę definiowania (przy klasycznym rozumieniu dyskusji). W drugiej części rozwiązania zdający dokonał trafnej oceny kwestii adekwatności podanej w zadaniu definicji i poprawnie tę ocenę uzasadnił, posługując się stosowną terminologią. Warto podkreślić, że wystarczające było wskazywanie na jeden z wymiarów nieadekwatności występującej w podanej w zadaniu definicji – zdający wskazał na dwa.

Zadanie 11. było zadaniem otwartym, sprawdzającym umiejętność formułowania i uzasadniania oceny moralnej, z wykorzystaniem pojęć lub twierdzeń jednej ze wskazanych teorii etycznej. Zadanie okazało się trudne dla zdających (poziom wykonania – 27%), mimo tego, że zdający mieli możliwość wyboru jednej spośród trzech podanych w zadaniu teorii etycznych: arystotelesowskiej, epikurejskiej i utilitarystycznej. Rozwiązując to zadanie, zdający najczęściej wybierali teorię utilitarystyczną i zwykle w tych przypadkach uzyskiwali pozytywny wynik, co ilustruje przykład 7.

Przykład 7.

Wybrana teoria: etyka utilitarystyczna

Ocena: Wykonanie tego tematu jest moralnie właściwe.

Uzasadnienie: Utilitaryzm jest przykładem konsekwencjalizmu, a więc ocenia moralność czynu na podstawie konsekwencji. W konsekwencji wykonania tego tematu osoba mówiąca jest w stanie uzyskać niższą cenę, co przekłada się na jej szczęście, a wraz ze sprzedażą mogą uczestniczyć w przyjemnej czynności. To tematu maksymalizuje ilość szczęścia w świecie, co jest dla utilitarystów głównym kryterium oceny etyczności czynu.

Komentarz: W zaprezentowanym rozwiązaniu zdający posłużył się terminologią typową dla szeroko pojętej etyki utilitarystycznej i jej tezami, i mimo tego, że jego ocena przedstawionego w zadaniu przypadku kłamania jest dyskusyjna, a uzasadnienie nie w pełni przekonujące, to – ze względu na fakt, iż zarówno przedstawiona ocena, jak i jej uzasadnienie mieszczą się w modelu etyki utilitarystycznej (zdający posłużył się stosowną terminologią i tezą) – jego rozwiązanie uznaje się za poprawne.

Zadanie 12. było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 21%). Zdający mieli rozstrzygnąć, czy podane w zadaniu zdanie: *Wydaje mi się, że czuję zapach róży*, jest prawdą niepowątpiewalną na gruncie filozofii Kartezjusza. Główną przyczyną niepowodzeń zdających podejmujących to zadanie, był brak pogłębionej wiedzy na temat filozofii Kartezjusza w jej szczególnie istotnej kwestii, jaką jest kartezjańskie rozumienie pewności przysługującej każdej treści poznawczej bezpośrednio dostępnej podmiotowi poznającemu. W przykładzie 8. zdający sprostował wymaganiom zadania 12., uchwytując w swojej odpowiedzi istotę zagadnienia.

Przykład 8.

Rozstrzygnięcie: Podana myśl jest prawdą niepowątpiewalną
Uzasadnienie: Na podstawie stwierdzenia „myślę, więc jestem” autorstwa Descartes’a należy stwierdzić, że „wydaje mi się” odnosi się do myśli, czyli jedynej rzeczy, którą można stwierdzić niepodważalnie

Wśród rozwiązań tego zdania dominowały błędne – typową ich postać reprezentuje przykład 9.

Przykład 9.

Rozstrzygnięcie: Dla Descartes’a ta myśl nie jest prawdą niepowątpiewalną
Uzasadnienie: Kartezjusz (Descartes) twierdził, że warzenia zmysłowe ~~nie~~ nie mogą być prawdą niepowątpiewalną – a więc tak, wobec której nie da się racjonalnie wyrazić wątpliwości. Taka prawda może być odkryta tylko przez rozum, bez udziału zwojniczych zmysłów. Myśl „wydaje mi się” ~~nie może być~~ można łatwo podważyć, gdyż nie jest to prawda rozumowa

Komentarz: Treść uzasadnienia przywołanego rozwiązania wskazuje na to, że zdający nie dostrzega istotnej różnicy między twierdzeniem, iż zmysły są zawodne poznawczo (że uzyskane za ich pośrednictwem informacje mogą być fałszywe), a pewnością podmiotu

poznającego co do samego faktu doświadczania danej treści poznawczej – w przypadku analizowanego zadania: *Wydaje mi się, że czuję zapach róży*. W myśl kartezjanizmu nie można odmówić pewności stwierdzeniu typu: *wydaje mi się ...* bez względu na to, co jest treścią tego, co się podmiotowi wydaje. Zdający zdaje się też nie wyciągać konsekwencji z faktu, iż inny status w filozofii Descartesa ma etap metodycznego wątpienia, a inny pozytywna część jego filozofii, która ma charakter dogmatyczny (Descartes jest epistemologicznym dogmatykiem). Należy pamiętać, że po odkryciu *Cogito*, Descartes wskazuje na źródło pewności poznania – (jasność i wyraźność) oraz dowodzi istnienia Boga, który w jego epistemologii pełni rolę gwaranta poznania jasnego i wyraźnego (oczywistego). Po etapie metodycznego wątpienia także twierdzeniom, których źródłem jest poznanie zmysłowe – o ile podmiot ujmuje określoną treść jasno i wyraźnie (w postaci nabytej idei jasnej i wyraźnej) – tego typu poznaniu przysługuje walor pewności (prawdziwości).

Zadanie 13. było zadaniem otwartym i sprawdzało wiedzę na temat sartre'owskiego rozumienia człowieka. Niemal połowa zdających podała trafne rozwiązanie tego zdania.

Ostatnie trzy zadania tworzyły wiązkę. Postawą do sformułowania zadań był fragment cenionej powieści A. Huxleya *Nowy wspaniały świat*.

Zadanie 14. było zadaniem otwartym i okazało się najtrudniejsze ze wszystkich zadań tegorocznego arkusza maturalnego (poziomo wykonania wyniósł jedynie 11%). Zadaniem zdających było podanie nazwy i tezy stanowiska z zakresu filozofii polityki, która adekwatnie oddawała charakter relacji: państwo (władza) – jednostka, ukazanej w zaprezentowanym fragmencie tekstu literackiego. Jedną z ważkich przyczyn tak niskiego poziomu wykonania tego zadania był często pojawiający się błąd kategorialny popełniany przez zdających, którzy w swoich odpowiedziach podawali nazwę „totalitaryzm”. Totalitaryzm jest nazwą systemu politycznego, nazwą wskazującą na określoną formę sprawowania władzy, nie zaś nazwą poglądu filozoficznego. Czymś innym jest to, że filozofowie pisali prace – skądinąd często znakomite – na temat totalitaryzmu, czymś innym zaś ich stanowiska z zakresu filozofii polityki, takie jak realizm polityczny, kolektywizm, indywidualizm czy paternalizm. Poza wskazaną przyczyną niepowodzeń zdających, były oczywiście także i inne. Przykład 10. wskazuje na to, że zdający miał dobry pomysł na sformułowanie właściwej odpowiedzi, lecz – w tym przypadku – zabrakło ugruntowanej wiedzy lub koncentracji – zdający wskazał bowiem jedną z akceptowalnych nazw, lecz pomylił tezę kolektywizmu z tezą stanowiska przeciwnego (indywidualizmu).

Przykład 10.

Nazwa: kolektywizm

Teza: ~~total~~ Dobro własne nie jest utożsamiane
z dobrem ogółu. Dobro własne jest ponad
dobrem ogółu.

Zadanie 15. było zadaniem otwartym i również okazało się dla zdających bardzo trudne (poziom wykonania – 14%). W ramach tego zadania zdający mieli wskazać jedno z dwóch stanowisk antropologicznych: naturalizm lub antynaturalizm, jako to, które można powiązać z przedstawionymi we fragmencie tekstu wypowiedziami i zachowaniami jednej z głównych postaci powieści – dyrektora RiW. Aby uzyskać punkt za rozwiązanie tego zadania, zdający musieli poprawie uzasadnić swoje rozstrzygnięcie. Przykład 11. wskazuje, że właściwa odpowiedź nie nasycała trudności interpretacyjnych, gdy zdający dysponował podstawową wiedzą na temat istoty sporu między antropologicznym naturalizmem (biologizmem) a antynaturalizmem.

Przykład 11.

Rozstrzygnięcie: ~~ma~~ Władze utopijnego państwa mogą
zainteresować stanowisko naturalistyczne.
Uzasadnienie: To stanowisko głosi, że człowieka
można zredukować do jego funkcji biologicznej
lub społecznej. Podany fragment pokazuje, że
dzieci nie są pewnych zachowań i preferencji
w sposób mechaniczny. Są wręcz programowane
do pewnych zachowań, co wskazuje na
redukcjonistyczne ~~stanowisko~~ czy też naturalistyczne
stanowisko.

Ostatnie **zadanie** z części testowej arkusza (16.) również było zadaniem otwartym i okazało się dla zdających trudne (poziom wykonania – 22%). Za właściwe rozwiązanie tego zadania zdający mogli uzyskać dwa punkty: jeden – za przytoczenie jednej z formuł imperatywu kategorycznego I. Kanta; drugi – za umiejętne posłużenie się podaną formułą do sformułowania oceny moralnej przedstawionych we fragmencie tekstu literackiego praktyk warunkowania dzieci. Niski wynik uzyskany przez zdających był spowodowany między innymi tym, że zaskakująco mało zdających podało akceptowalną formułę imperatywu kategorycznego. Warto podkreślić, że nie wymagano podania imperatywu w brzmieniu dosłownym – wystarczające było podanie takiego sformułowania, które oddawało istotę stosownej formuły i nie przekłamywało myśli Immanuela Kanta. W tę spolegliwą wykładnię wymagania dobrze wpisuje się rozwiązanie zaprezentowane w przykładzie 12.

Przykład 12.

Formuła imperatywu: ...Nie traktuj drogiego żadnej osoby istoty
myślącej jako narzędzia, tylko jako cel sam w sobie

Ocena: Praktyka narzekania dzieci jest ~~to~~ niemoralne

Uzasadnienie: Dzieci ~~to~~ tym też są wykorzystywane
do indywidualnych celów państwa, pozbawiając je
wolności wyboru oraz ustamiając je w taki tylko
sposób jaki tylko państwo sobie zamierza.

Wypracowanie

W drugiej części arkusza egzaminacyjnego (**zadanie 17.**) należało napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów:

Temat 1.

Utożsamienie dobra własnego z dobrem ogółu świadczy o pełnej rozumności człowieka i o tym, że jest w stanie tworzyć wspólnotę wolnych i równych. I tylko tak rozumni obywatele mogą brać udział w życiu publicznym: rządzić, dowodzić, sądzić, wybierać.

Alasdair MacIntyre

Czy zgadzasz się z myślą wyrażoną przez Alasdaira MacIntyre'a w powyższym cytacie? Rozważ problem w kontekście sporu z zakresu filozofii polityki o naturę społeczeństwa, toczony między zwolennikami kolektywizmu a zwolennikami indywidualizmu.

Temat 2.

Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie zdefiniowanych słów i idei.

William James

Czy zgadzasz się, że jednym z głównych źródeł sporów w filozofii są różnice w rozumieniu słów i idei? Swoją odpowiedź rozważ w kontekście ogólniejszego pytania o rolę logiki w filozofii.

Zadanie 17. jako zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi, sprawdzało umiejętność pisania tekstu filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne (ogólne wymaganie egzaminacyjne nr IX.). Za tę część arkusza egzaminacyjnego zdający mógł uzyskać 25 punktów. Należy zaznaczyć, że – w stosunku do zeszłorocznego egzaminu maturalnego z filozofii – model oceniania wypracowania maturalnego został zmodyfikowany. Zachowano dotychczas funkcjonujące dwa główne kryteria: spełnienie formalnych warunków polecenia oraz kompetencje filozoficzne i kulturowe, zrezygnowano natomiast z jednego z czterech głównych kryteriów dotyczących języka wypowiedzi (w latach ubiegłych zdający mogli

uzyskać za spełnienie tego kryterium 2 punkty) oraz maksymalnie uproszczono ocenę wypracowania w aspekcie jego kompozycji (wcześniej to kryterium obejmowało także spójność, a zdający mogli za jego spełnienie uzyskać 4 punkty).

Wypracowanie maturalne z filozofii od roku 2025 sprawdzane jest według trzech głównych kryteriów:

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe (0–23)
3. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–1).

Poniżej przedstawiono uproszczony model oceniania z uwzględnieniem kryteriów szczegółowych:

Kryterium		
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)		
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)	
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)	
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)
2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)		
Razem (0–25)		

Poziom wykonania zadania 17. wyniósł niemal 38%. Biorąc pod uwagę istotne z punktu widzenia edukacji filozoficznej kryteria szczegółowe, zdający najwyższe wyniki uzyskali za sformułowanie stanowiska (42%). Podobnie jak w latach ubiegłych, najtrudniejszym aspektem wypracowania okazało się formułowanie zarzutów (26%) oraz ich odpieranie (18%). Warto podkreślić, że w stosunku do roku ubiegłego zauważalnie wzrosła jakość wypracowań maturalnych (wzrost średniej oceny o niemal 7 punktów procentowych). Mając na uwadze wskazany progres, można wnioskować, że w ramach przygotowań do matury z filozofii, więcej uwagi poświęca się ćwiczeniom nad tworzeniem eseju filozoficznego (z uwzględnieniem kryteriów jego oceny).

Spośród dwóch zaproponowanych tematów zdający częściej wybierali pierwszy – prace z tego tematu uzyskiwały (na ogół) wyższą ocenę.

Poniżej zamieszczono bardzo dobrze napisane wypracowanie na temat 1., ocenione na 23 punkty.

WYPRAWOWANIE

na temat nr I...

na temat nr 4...

Alasdair MacIntyre w powyższym cytlu sugeruje, że aby ~~powstało~~ ~~odpowiedni~~ ~~możli~~ osiągnąć ułomną obywatelską w życiu publicznym należy utracić własne dobro & dobru ogółu. Również twierdzi, że taka zdolność świadczy o rozumności chrześcijańskiej i o tym, czy jest on w stanie tworzyć wspólnotę wolnych, równych ludzi. A. MacIntyre ~~popr~~ ~~przez~~ to znowu pokazuje główne założenia kolektywizmu, ja podniebam taką postawę. Leo Tamm ukształtował swoje ^{swoje} ^{standardy} opinie, muszę wyjaśnić spór o naturę społeczeństwa.

Jednym z głównych sporów z zakresu filozofii polityki o ~~istotę społeczeństwa~~ naturę społeczeństwa jest spór między zwolennikami kolektywizmu *

starożytnego filozofa doskonałe relacje przyjacielskie możliwe tylko między ludźmi cnotliwymi, czyli takimi, które dzielą etycznie i mają trwałą dyspozycję do postępowania w ~~interes~~ odnajdowania we wszystkich ~~interesach~~ ^{srodka} ~~umiarowania~~. Sama pojęcie Cnotliwej przyjaźni Arystoteles uważał za warunek osiągnięcia eudaimonii - spełnienia własnego potencjału i szczęścia. Byli uważali relacje między ludźmi ~~za niezbędny~~ (w szczególności przyjaźń między osobami cnotliwymi) za niezbędny warunek osiągnięcia szczęścia. Także mówi: Można wywnioskować, że te poglądy Arystotelesa ~~zgod~~ mają w sobie charakter kolektywistyczny. Można zdaniem, życie zgodne z takimi poglądami prowadzi do życia spokojnego i umiarkowanego, ponieważ uwzględniła naturę ludzką i dbanie o innych i siebie.

Natomiast poglądy F. Nietzschego były indywidualistyczne. Nietzsche krytykował chrześcijańską wspólnotę chrześcijańską i ich wartości. Utwierdził, że człowiek sam musi wyznaczać własne wartości i postępować zgodnie z nimi. Ostrzegł, że który ~~sam~~ ~~ma~~ ~~odczuć~~ ~~wrażenie~~ ~~na~~ ~~przez~~ ~~innych~~ ~~wartości~~ i posługując własną świadomością, wyzna sam ~~wyznaczenie~~ co jest dla niego wartościowym. Nietzsche

nazywań nadziorowickim. Taką osobę
 filozof uważa za wyśsego ze społeczników.
 Chociaż uważam, że człowiek może sam
 samodzielnie wyznaczyć co dla niego jest
 wartościowym, ~~ale~~ krytykuje ~~jest~~ koncepcję
 nadziorowicką. Ta idea pokazuje, jak
 indywidualizm może prowadzić do zniszczenia
 innych i podniesienia siebie nad innych,
 co w społeczeństwie, gdzie ludzie ~~po~~
 przyjmują taką postawę nie będzie
 umiarowania, tylko chaos i brak wspólnoty,
~~tylko~~ ^{samotne} samotne jednostki.

W literaturze mówiąc o kolektywizmie
 i indywidualizmie, warto również wspomnieć
 literaturę, w szczególności ~~dramata~~ ^{III} ~~cz.~~
^{III} ~~cz.~~ dramatu A. Mickiewicza "Prziady".
 Postawę indywidualistyczną, autor pokazuje
 przez głównego bohatera Konrada, który
 buntuje przeciw Bogu i prosi go o
 wolność. Bóg mu nie odpowiada
 i bohaterowi nie udało się osiągnąć
 swojego celu. Natomiast przez ~~Księdza~~ ^{Księdza} widzenie
 Księdza Piotra ~~aut~~ ^{aut} Mickiewicza podkreśla
 istotność współpracy. W widzeniu mężczyzny
 bóg byłby licznymi symbolami, które wskazywały
 na to, że naród polski jest narodem
 wybranym, który przez swoje cierpienia
 odkupi ~~inną~~ ^{winną} całą Europę. Mickiewicza

brzytkuje bunt Konrada i pokazuje, że aby osiągnąć rezultatu należy działać wspólnie całym narodem.

Natomiast, niektórzy ludzie mogą zarzucić, że kolektywizm może prowadzić do totalitaryzmu, gdzie wolność jednostki nie jest uwzględniana. Jednak do takich skrajnych sytuacji prowadzi nie kolektywizm, nawet jeśli na początku powstania państwa władza kierowała się kolektywistycznymi ideaми. Do totalitaryzmu prowadzi skrajny i nigdy ten fakt, że władza myśli o własnych interesach, co jest cechą indywidualizmu. Nawet wszelkie wojny są spowodowane tym zapomnieniem o potrzebach ogółu. Na przykład jak to było w Związku Radzieckim, ta idea, która była równość wszystkich ludzi, ale partia i władza była uprzedmiotowiona i dokonywała represji i represji i totalnej kontroli nad życiem obywateli. Jednak do takich skrajnych sytuacji prowadzi nie kolektywizm, nawet jeśli na początku powstania państwa władza kierowała się takimi ideaми. Do totalitaryzmu prowadzi ten fakt, że władza myśli ^{własne} o własnych interesach, co jest cechą indywidualizmu. Nawet wszelkie

Wojny są spowodowane zapewnieniem
 zapewnieniem o potrzebach opoju i
 myślenie o własnych interesach, uprzedzi
 Wnioskując, totalitaryzm nie jest spowodo-
 wany kolektywizmem, ale Natomiast radykal-
 na odmiana indywidualizmu może dop-
 rowadzić do takich skutków.

W swojej pracy przedstawiłam
 i wyjaśniłam spór ~~nie~~ o naturę
 społeczeństwa. Również odwołam się
 do różnych myśli filozoficznych
 i uzasadniłam swoją op postawę na
 rzecz kolektywizmu, a idee którego opisał
 A. MacIntyre w ~~podany~~ cytacie

Punktacja

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)		3
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)		6
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	4
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	3
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)	3
	2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		2
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)			1
Razem (0–25)			23

Komentarz: W przedstawionym wypracowaniu jego autor w prosty a zarazem wzorcowy sposób sformułował swoje stanowisko, twierdząc, że podziela wyrażoną w cytacie myśl A. MacIntyre'a, którą zinterpretował w duchu kolektywistycznym. Wyjaśnił także problem sygnalizowany w temacie wypracowania, prezentując istotę sporu między kolektywizmem a indywidualizmem (jako filozoficznymi tezami w sporze o naturę społeczeństwa). Na rzecz swojej tezy przedstawił jeden pogłębiony argument ze społecznej natury człowieka, nawiązujący do arystotelesowskiej koncepcji człowieka jako bytu rozumnego, społecznego i zdolnego do zawiązywania relacji przyjacielskich ze względu na dzielność etyczną. Ponieważ zdający nie przedstawił innego argumentu na rzecz swojej tezy, uzyskał w ramach stosownego kryterium 4 punkty (na 6 możliwych). Zdający przedstawił dwa funkcjonalne i pogłębione zarzuty (jeden, nawiązujący do indywidualistycznie zinterpretowanych poglądów F. Nietzschego oraz do związków kolektywizmu z totalitaryzmem. Obydwa zarzuty w interesujący sposób odparł. W ramach sprawnie przeprowadzonego wywodu zdający swobodnie przywołał poglądy filozoficzne dwóch klasyków myśli filozoficznej (Arystotelesa i F. Nietzschego) – odwołując się do poglądów wskazanych filozofów uczynił to w sposób funkcjonalny i pogłębiony, nie dopuszczając się błędów rzeczowych. W wypracowaniu znalazły się także dwa funkcjonalne konteksty pozafilozoficzne – w ramach pierwszego zdający nawiązał funkcjonalnie do twórczości A. Mickiewicza, a ramach drugiego (historyczno-społeczno-politologicznego) do totalitarnej formy rządów w Związku Radzieckim. Poza kryterium odnoszącym się do argumentacji na rzecz postawionej tezy, w ramach wszystkich pozostałych kryteriów szczegółowych wypracowanie zostało ocenione na maksymalną liczbę punktów.

Wypracowanie na temat 2.

Logika w filozofii ma niewątpliwie znaczenie, jest ona nieodmiennie ważna przy przedstawianiu koncepcji, formułowaniu definicji i rozważaniu na temat sporów filozoficznych. Pytanie jakie powinniśmy sobie zadać, to jak dużą wartość ma logika w filozofii? William James postawił tezę, iż wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnego zdefiniowania słów i idei. Ponieważ możemy zoboluc się z tym stwierdzeniem ponieważ odpowiednie przedstawienie swoich racji jest konieczne, aby rozstrzygnąć, czy opozycja zrozumiała co zamierzamy im przekazać. Jednak nawet jeśli obie strony poprawnie zdefiniują swoje słowa dalej możemy odnajdywać znaczące różnice w ich stanowiskach. Niemniej formułowanie swoich racji zgodnie z prawami logiki wpływa na odbiór ~~naszego~~ naszego stanowiska. Nie

zmienia to jednak fakt, iż istnieją racje tak odległe od siebie, że wynikiem sporu nie są błędy logiczne.

Najczęściej są to dwa skrajne stanowiska, które nie posiadają żadnych punktów wspólnych. W tym przypadku, poszukiwanie kompromisu jest nieosiągalne. Jednym z tego rodzaju sporów jest konflikt ~~filozoficzny~~ na polu etycznym dotyczący subiektywizmu / relatywizmu a obiektywizmu.

Za przedstawicieli relatywizmu etycznego uważa się sofistów, którzy głosili, że cnoty jest miarą użyteczności, co oznaczało, iż to właśnie on był wyznacznikiem prawdy i moralności. W przeciwieństwie do sofistów stał Sokrates, który uważał, że istnieją obiektywne prawdy moralne. Uważał on, że intelektualizm ~~etyczny~~ etyczny i pisał, iż cnoty czyni zło z uwagi na brak wiedzy.

Kolejnym sporem, w którym dysputy nie są wynikiem braku logiki jest spór pomiędzy mortalistami i immortalistami. Są to dwie, tak różne od siebie koncepcje, iż ich spór jest wynikiem odmiennych stanowisk, a nie, nie logicznych formuł. Jedni z nich uważają śmierć za definitywny koniec, ~~innych~~ inni natomiast uważają, że jest ona jedynie przejściem. Przedstawicielem mortalizmu jest Epikur, który sam powiedział, że nie musimy obawiać się śmierci ponieważ po śmierci natchodzi nas już nie ma. Co jest bezpośrednim dowodem, że jest on mortalistą. Immortalizm odnaleźć możemy w społeczeństwie, konkretnie w wierze chrześcijańskiej, której wyznawcy wierzą w spotkanie duszy z Bogiem po śmierci. Jak widzimy dysputy filozoficzne nie są skutkiem

jedynie błędów logicznych, a wynikają z odmiennych
nacji i poglądów.

W opozycji do tego stanowiska wyróżnić możemy filozofię
języka, zajmującą się poprawnością konstruowania zdań
i definicji. Oni zapewne uznali by iż logika ma ~~fundament~~
fundamentalne znaczenie w sporach filozoficznych.

~~Jednak~~ jednak, ~~na~~ patrząc na to od strony pragmatyzmu
celem jest wzajemne zrozumienie obu stron i komunikacyjne
prekazywanie sobie swoich nacji i stanowisk. W ten
sposób logika dla przeciętnej jednostki może stracić znaczenie,
gdyż skupią się oni na wzajemnym zrozumieniu, odnosząc się do np. metafor.

Dla nauki więc logika odgrywa istotną rolę, której nie
należy umniejszać, jednak to wzajemne zrozumienie jest celem.

A poprawnie sformułowane stanowiska nie gwarantują
braku konfliktu. Przykład takiego sporu odnotować możemy
nawet w literaturze, konkretnie w dramacie Sofoklesa

"Antypona". Konflikt ten przedstawia władcę, który
uwiera swoje natury i prawa za niemanuszałne oraz
Antyponę, które przedkłada prawa ~~z~~ boskie nad
ziemskimi. Tym samym nie ~~zwana~~ na prawo ustanowione
przez Kreon. W ten sposób ukazuje się nam dwie
skrajne nacje, które mimo konfrontacji swoich stanowisk
nie dochodzą do ~~porozumienia~~ porozumienia. ~~Wła~~ Niepoda

pomiedzy nimi nie wynika z błędów logicznych czy nieporozumienia,
lecz z wiary w swoje nacje i wartości. Ich stanowisk nie
sposób ~~porozumienia~~ ~~porozumienia~~ porozumienia.

Podsumowując logika odgrywa ogromną rolę w ~~filozofii~~ filozofii.
Część sporów może wywodzić się z błędów logicznych, niemniej

Wiele dysput jest skutkiem odmiennych stanowisk, wagi i przekonań. W tego typu sporach logika nie jest rozwiązaniem i nie jest stacją. Pełni funkcję jasnego i klarownego przekazu treści, tak by druga strona mogła się do niego konsekwentnie odnieść. Zatem logika niewątpliwie w sporach uczestniczy, ale nie jest najważniejszą. Może być pomocnym narzędziem i warto z niej korzystać, lecz nie pełni najważniejszej roli.

Punktacja

Kryterium			Liczba przyznanych punktów
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1)			1
2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe	2.1. Sformułowanie stanowiska (0–3)		3
	2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii (0–6)		5
	2.3. Uzasadnienie stanowiska	a) argumentacja na rzecz stanowiska (0–6)	5
		b) kontrargumentacja (zarzuty) (0–3)	1
		c) odpowiedź na zarzuty (0–3)	0
	2.4. Nawiązania kulturowe (0–2)		2
3. Kompozycja wypowiedzi (0–1)			1
Razem (0–25)			18

Komentarz: Wybór zaprezentowanego w sprawozdaniu wypracowania jest podyktowany nietypową postacią sformułowanego przez zdającego stanowiska, za które uzyskał maksymalną liczbę 3 punktów. Zdający zadowolająco wyjaśnił temat, kilkakrotnie – choć na dosyć ogólnym poziomie – pisząc o roli logiki w filozofii oraz nawiązał do przytoczonego w formule tematu cytatu W. Jamesa: *Tak wiele dysput w filozofii jest skutkiem błędnie zdefiniowanych słów i idei*, zaznaczając, że: „Poniekąd możemy zgodzić się z tym stwierdzeniem”. W trakcie wywodu zdający niuansował swoją tezę, rekapituluując

w zakończeniu następująco: „Część sporów może wywodzić się z błędów logicznych, niemniej wiele dysput jest skutkiem odmiennych stanowisk, racji i przekonań. W tego typu sporach logika nie jest rozwiązaniem ...”. Tak wyrażoną tezę należy uznać za w pełni jasną, mimo tego, że we wstępie zdający nie przedstawił jej w tej samej postaci. Przetworzona w wypracowaniu argumentacja prowadzi jednak konsekwentnie do tezy o tej postaci, którą zaprezentował zdający w zakończeniu. Tak sformułowane stanowisko świadczy o wartej odnotowania sprawności i dobrze pojętej kreatywności zdającego, który dostrzegł, że sformułowanie tematu pozwala na postawienie tezy zniuansowanej i – zasadniczo – konfrontacyjnej wobec wyrażonego w cytacie stanowiska W. Jamesa. O ile nie jest bardzo wielkim problemem argumentowanie na rzecz tak zniuansowanej tezy – choć jest to trudniejsze, niż w przypadku tez formułowanych jednoznacznie i w typowy sposób – o tyle więcej problemów sprawia ocena takiej argumentacji wedle sformułowanych zasad oceniania. Mimo ciekawego i dosyć oryginalnego (jak na wypracowanie maturalne pisane pod presją czasu) wywodu, zdający nie zadbał w trakcie pisania swojego eseju o tego typu metauwagi, które w przekonujący sposób pozwoliłyby odróżniać argumentację na rzecz tezy, od zarzutów i ich odparcia (mimo podjętej przez zdającego próby tego typu).

Mając powyższe na względzie, można ocenić, że zdający przedstawił jeden, pogłębiony argument na rzecz tezy, iż zwykle przyczyną sporów w filozofii nie są różnice w definicjach kluczowych słów, lecz odmienne stanowiska (poglądy) i ewentualnie stojące za nimi racje. Na tak zarysowany argument złożyły się odniesienia do dwóch ważnych sporów filozoficznych: relatywizm vs. obiektywizm etyczny oraz mortalizm vs. immortalizm. Obydwa spory zostały przedstawione poprawnie, z przywołaniem poglądów filozoficznych Sokratesa, sofistów i Epikura. Tego rozwiązania nie można jednak traktować jako dwóch różnych i pogłębionych argumentów na rzecz przywołanej już tezy – są dwoma wariantami tej samej racji (że przyczyną sporów w filozofii jest rozbieżność stanowisk a nie różnice pojęciowe). Na początku wywodu zdający wypowiada interesującą uwagę, którą można potraktować jako interesujący wariant argumentu głównego, wariant ujawniający jednak na tyle zauważaną różnicę (w stosunku do argumentu głównego), że pozwala uznać to stwierdzenie zdającego za drugi z argumentów na rzecz tezy przedstawionej w zakończeniu pracy. W swojej pracy zdający zauważa bowiem, że strony sporów mogą w ten sam sposób definiować kluczowe słowa, a mimo to istotnie się różnić w swoich poglądach. Niestety, zdający nie powiązał bezpośrednio tego stwierdzenia z doprecyzowaną w zakończeniu tezą – można powiedzieć, że zdający albo nie dostrzegł potencjału argumentacyjnego w swojej uwadze, albo uznał, że przedstawiona argumentacja jest wystarczająca dla wykazania zasadności tezy. Warto jednak z racji dydaktycznych zarysować argumentację bazującą na przywołanym, krótkim stwierdzeniu zdającego, nadając jej postać rozbudowanej implikacji o następującej postaci: Skoro można w ten sam sposób definiować kluczowe terminy, podobnie rozumieć kluczowe idee, a nadal zajmować różne stanowiska, to nie w definicjach lub ideach należy upatrywać głównego źródła sporów w filozofii. Niestety, zdający swojej uwagi wygłoszonej na początku eseju nie rozwinął w sposób zbliżony do przedstawionego, ani nie zilustrował jej przykładami z historii filozofii. Konkludując, w wypracowaniu zdającego daje się wyodrębnić dwa poprawne argumenty – jeden pogłębiony i jeden niepogłębiony, co umożliwia przyznanie zdającemu (w ramach stosownego kryterium szczegółowego) 5 punktów (na 6 możliwych). W ramach swojego wywodu – intencjonalnie – zdający przywołuje, dosyć zdawkowo, niestety, tradycję filozofii języka, co można potraktować jako próbę kontrargumentowania. Niestety, zdający nie rozwinął swojego zarzutu, w związku z czym uzyskał 1 punkt w ramach stosownego kryterium. Próby odparcia tego zarzutu nie można uznać za udaną, ponieważ pisząc, że „logiki dla przeciętnej jednostki może stracić znaczenie” oraz o roli logiki w nauce,

zdający wykracza poza temat wypracowania, który wymagał rozważań dotyczących roli logiki w filozofii oraz znaczenia, jakie odgrywają różnice w rozumieniu słów i idei – także w filozofii. W związku z powyższą niefunkcjonalnością próby odparcia zarzutu, wypracowanie w ramach stosownego kryterium nie mogło zostać ocenione pozytywnie.

W ramach swojego wywodu zdający przywołał poglądy wymienionych już filozofów i tradycji filozoficznych. Można uznać, że przynajmniej jeden fragment, w którym przywołuje poglądy Epikura, wpisując je w spór między mortalistami i immortalistami, spełnia wymóg prezentacji myśli filozoficznej w sposób pogłębiony. W związku z powyższym – w ramach stosownego kryterium szczegółowego – przyznaje się 5 punktów (na 6 możliwych).

W ramach pozostałych kryteriów szczegółowych wypracowanie należy ocenić na maksymalną liczbę punktów, ponieważ kompozycja wypracowania jest nienaganna, a dwa przywołane konteksty pozafilozoficzne (odwołania do Antygony Sofoklesa i idei nieśmiertelności duszy ludzkiej funkcjonującej w obrębie religii chrześcijańskiej) należy uznać za funkcjonalne.

Problem pod lupą

W ramach tegorocznego sprawozdania szczególną uwagę poświęcono omówieniu zadania 9., które okazało się dla zdających bardzo trudne (jego poziom wykonania wyniósł tylko 14%).

Wyeksponowane w komentarzu założenie i funkcji zadania, w powiązaniu z analizą trzech wybranych rozwiązań tego zadania, mają przede wszystkim na celu wskazanie najbardziej prawdopodobnych przyczyn niskich wyników uzyskanych przez zdających.

Zadanie 9. było zadaniem otwartym, sprawdzającym wiedzę i umiejętności z zakresu logiki. Aby uzyskać dwa punkty, zdający musieli wyjaśnić, na czym polega materialna poprawność rozumowań oraz wskazać błąd występujący w podanym w zadaniu rozumowaniu. Uzyskanie drugiego punktu było łatwiejsze wówczas, gdy zdający rozumieli, czym jest materialna poprawność (w formule zadania założono, że podane w zadaniu rozumowanie jest materialnie poprawne). Warto zwrócić uwagę, że o ile pierwsza część zadania sprawdzała wiedzę deklaratywną zdających (czy zdający potrafią poprawnie wyjaśnić, czym jest materialna poprawność rozumowań), o tyle druga część sprawdzała dwie kwestie: czy zdający dostrzegą w podanym w zadaniu rozumowaniu błąd logiczno-językowy oraz czy potrafią wykorzystać rozumienie materialnej poprawności do udzielenia trafnej odpowiedzi odnoszącej się do drugiej części zadania. Należy podkreślić, że udzielenie poprawnej odpowiedzi na pierwszą część polecenia, nie było koniecznym warunkiem uzyskania drugiego punktu – zdający mogli nie wiedzieć, na czym polega materialna poprawność rozumowań (lub nie potrafili tego dobrze wyjaśnić), mogli zaś rozpoznać i wyjaśnić występujący w podanym rozumowaniu błąd ekwiwokacji.

Przykład 1. prezentuje rozwiązanie zadania 9., które jest błędne (zdający nie uzyskał za nie żadnego punktu). Warto jednak przyrzeć się sformułowanemu w rozwiązaniu uzasadnieniu, gdyż – z jednej strony – treść tego uzasadnienia pozwala upewnić się, że zdający nie rozumie, czym jest materialna poprawność, z drugiej jednak strony, pozwala poczynić dodatkową, ważną dydaktycznie natury ogólnej, na temat wagi pogłębionego rozumienia treści zadania oraz korzystania z wiedzy przedmiotowej.

Przykład 1.

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania: Najpierw definicja, następnie określenie osoby słowem definiowanym, wniosek - określenie osoby definicją słów

Rozstrzygnięcie: zawiera błąd

Uzasadnienie: Zdanie „Wszyscy materialści zabiegają o bogactwo” ~~nie~~ zawiera uogólnienie. Być może niektórzy materialści nie zabiegają o bogactwo, nie wyklucza istnienia choćby wąskiej takiej grupy.

Komentarz: Należy podkreślić, że gdyby zdający rozumiał, czym jest materialna poprawność rozumowań, najpewniej nie napisałby w uzasadnieniu o błędzie nieuprawnionego uogólnienia, gdyż znajdujące się w zadaniu założenie (że przedstawione w nim rozumowanie jest materialnie poprawne) wyklucza możliwość uznania dowolnej przesłanki za zdanie o wątpliwej wartości poznawczej (co sugeruje zdający pisząc o błędzie nieuprawnionego uogólnienia). Nawet gdyby zdający poprawnie odpowiedział na pierwszą część polecenia (wiedza deklaratywna), to druga jego część świadczyłaby o braku rozumienia tego, co napisał w części pierwszej. Taki hipotetyczny scenariusz pozwala dostrzec różnicę między znajomością czegoś (zdający mógłby w odpowiedzi przywołać akceptowalne wyjaśnienie materialnej poprawności), a rzeczywistą wiedzą, której przejawem jest ujawniające się w praktyce rozumienie zapamiętanej informacji i korzystanie z niej w innych aktach (o charakterze teoretycznym lub praktycznym).

W świetle komentarza do pierwszego z przedstawionych rozwiązań zadania 9., nabiera wagi często powtarzane zalecenie, aby uważnie czytać polecenia i korzystać z szeroko rozumianej wiedzy. W przypadku omawianego zadania rozumienie kwestii, o którą pytano w pierwszej części zadania, mogła istotnie dopomóc w uzyskaniu drugiego punktu (za wskazanie błędu w rozumowaniu).

Kolejne dwa rozwiązania zadania 9. świadczą o opanowaniu przez zdających stosownej terminologii logicznej i przyswojeniu pewnego zakresu wiedzy z logiki (przykład 2. i 3.). Niestety, rozwiązania te świadczą także i o tym, że wiedza zdających była fragmentaryczna, co uniemożliwiło poprawne wykonanie całego zadania. W rozwiązaniu drugim zidentyfikowano błąd logiczny w podanym rozumowaniu, lecz niewłaściwie wyjaśniono, na czym polega jego materialna poprawność; z kolei w rozwiązaniu trzecim znalazło się poprawne wyjaśnienie materialnej poprawności, nie wskazano w nim jednak, czy w podanym w zadaniu rozumowaniu występuje jakiś błąd logiczno-językowy. Warto podkreślić, że w podstawie programowej filozofii wymienia się jedynie kilka błędów logiczno-językowych (w tym błąd ekwiwokacji występujący w podanym rozumowaniu).

Przykład 2.

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania: Rozumowanie jest materialnie poprawne, gdy wszystkie przesłanki oraz wniosek są zdaniami prawdziwymi.

Rozstrzygnięcie: Rozumowanie zawiera błąd niespójności definicji.

Uzasadnienie: Nie zostało wypełnione pojęcie materializmu przez co zachodzi uzasadnione podejrzenie, że słowo to występuje w obu przesłankach w innym znaczeniu. U.1. – jest użyte potocznie na określenie postawy życiowej, stylu życia, a U.2. – jako stanowisko filozoficzne z zakresu ontologii. Można, ale nie trzeba być materialistą w obu znaczeniach tego słowa jednocześnie.

Przykład 3.

Wyjaśnienie poprawności materialnej rozumowania: Poprawność materialna polega na prawdziwości przesłanek jeśli przesłanki są prawdziwe, a rozumowanie jest dedukcyjne, to wniosek także jest prawdziwy.

Rozstrzygnięcie: Rozumowanie nie zawiera innego błędu.

Uzasadnienie: Przytłżone rozumowanie jest tautologią i wpisuje się w schemat o nazwie modus ponendo ponens. W związku z tym nie zawiera błędu formalnego. Jego zapis to $[(p \rightarrow q) \wedge p] \rightarrow q$.

prawdziwe

Komentarz: Za rozwiązanie 2. przyznano jeden punkt, gdyż zdający dostrzegł wadliwość logiczną podanego w zadaniu rozumowania. Wprawdzie zdający nie podał właściwej nazwy występującego w rozumowaniu błędu, ale, po pierwsze, nie wymagano tego w zadaniu, a po drugie, wypowiedź zdającego – nie wolna od niedoskonałości na poziomie językowym – świadczy o tym, iż dostrzegł w rozumowaniu błąd ekwiwokacji i w zadowalający sposób wyjaśnił, na czym ten błąd polega, odnosząc się do konkretnych zdań występujących w rozumowaniu. Za rozwiązanie to nie przyznano jednak drugiego punktu, ponieważ zdający niewłaściwie wyjaśnił, czym jest materialna poprawność rozumowań, twierdząc, że dotyczy ona wszystkich zdań występujących w rozumowaniu (w aspekcie ich prawdziwości). Materialna poprawność ma miejsce wówczas, gdy wszystkie przesłanki są zdaniami prawdziwymi (niekiedy przyjmuje się szersze rozumienie materialnej poprawności, uznając te rozumowania za materialnie poprawne, w których wszystkie przesłanki uznaje się za dobrze uzasadnione), ale nie dotyczy bezpośrednio wniosku! Z racji dydaktycznych warto dodać, że jedynie we wnioskowaniach niezawodnych prawdziwość przesłanek gwarantuje prawdziwość wniosku, ale dzieje się tak na mocy zachodzącego między przesłankami a wnioskiem związku logicznego (wynikanie logiczne) – wskazana w odpowiedzi zdającego zależność nie dotyczy wszystkich rozumowań.

Za rozwiązanie 3. także przyznano jeden punkt, lecz za właściwą odpowiedź odnoszącą się do części pierwszej zadania. Zdający zadowalająco wyjaśnił, na czym polega materialna poprawność rozumowań, dopełniając swoją odpowiedź trafną uwagą o koniecznym związku zachodzącym między prawdziwością przesłanek a prawdziwością wniosku w rozumowaniach dedukcyjnych (co wykraczało już poza zakres wiedzy wymagany w zadaniu, nie wpływając negatywnie na wyjaśnienie materialnej poprawności). Jako że zdający nie dostrzegł w podanym rozumowaniu błędu logiczno-językowego, nie uzyskał za swoje rozwiązanie dwóch punktów. Warto też podkreślić, że rozwiązanie 3. świadczy o solidnej (jak na ucznia szkoły ponadpodstawowej) wiedzy zdającego z zakresu logiki, o czym przekonuje poprawne użycie (kontekstowe) terminu „tautologia” oraz znajomość jednego z niezawodnych schematów logicznych, poprawnie zapisanego w języku klasycznego rachunku zdań. Pomysł zdającego na wykazanie poprawności formalnej przedstawionego w zadaniu rozumowania należy docenić, lecz nie można uznać jego realizacji za udaną, gdyż do tego zabrakło odpowiedniej standaryzacji przedstawionego argumentu – rozumowanie w wyjściowej swojej postaci z zadania 9. nie podpada pod wskazany w odpowiedzi schemat logiczny.

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza tegorocznych matur z filozofii – przede wszystkim uzyskanych przez zdających wyników – prowadzi do podtrzymania kluczowych wniosków prezentowanych w sprawozdaniach wcześniejszych. Wciąż zdecydowana większość zdających ma wyraźne luki w wiedzy z zakresu historii filozofii oraz w wiedzy z zakresu kultury logicznej. Wielu zdających nie zna podstawowych pojęć i tez filozoficznych oraz nie opanowało podstawowych sprawności logicznych, co w efekcie uniemożliwia uzyskiwanie zadowalających wyników z egzaminu maturalnego z filozofii. W związku z powyższą uwagą należy podtrzymać kluczową, najogólniejszą rekomendację: jeżeli zdający chcą uzyskiwać wyższe wyniki z matury z filozofii, to muszą zdecydowanie więcej czasu poświęcić na przyswojenie podstawowej wiedzy z zakresu filozofii, wskazanej w podstawie programowej z filozofii.
2. Analiza zadań z zakresu kultury logicznej ujawniła, że następuje stopniowy progres w tym obszarze edukacji filozoficznej, o czym nie świadczą w pierwszej kolejności uzyskiwane przez zdających wyniki – te wciąż są niezadowalające i niższe od wyników uzyskiwanych przez zdających z zadań z innych obszarów edukacji filozoficznej – lecz fakt, iż zdający podejmują w zdecydowanie większym zakresie próby rozwiązywania zadań tego typu. Część rozwiązań świadczy o tym, że zdający podjęli próbę nabycia wiedzy i umiejętności z zakresu logiki. Niestety, opanowana przez zdających wiedza jest fragmentaryczna i w większości przypadków nie pozwala uzyskać w pełni zadowalających wyników.
3. Aby zwiększyć motywację zdających do przyswajania wiedzy i umiejętności logicznych, należy przy różnych okazjach wykazywać uniwersalną ważność wiedzy tego typu (nie tylko wiedzy o charakterze deklaracyjnym, lecz przede wszystkim

wiedzy proceduralnej). Opanowanie nawet podstawowej wiedzy z logiki i wyćwiczenie części sprawności logicznych, pozwoli na osiąganie nie tylko wyższych wyników z części testowej egzaminu maturalnego z filozofii, lecz przyczyni się także do tworzenia zdecydowanie bardziej wartościowych tekstów argumentacyjnych i podniesie jakość dyskusowania, co nierzadko przekłada się na osiągane wyższych wyników z innych egzaminów maturalnych, a także wpływa na osiągnięcia na innych polach (obecnie i w przyszłości).

4. Analiza wypracowań maturalnych z filozofii pozwala poczynić przynajmniej dwie uwagi o pozytywnym wydźwięku. Uzyskane przez zdających w tym roku wyniki za napisane wypracowania (poziom wykonania niemal 38%) są wyższe od ubiegłorocznych o około siedem punktów procentowych.
5. W ramach treningu zorientowanego na pisanie wypracowań maturalnych z filozofii, należy pamiętać, że na stanowisko zdającego składa się nie tylko teza, lecz również wyjaśnienie tematu wypracowania (zadowalające wyjaśnienie tematu przekłada się zwykle na klarowność tezy i dobry pomysł na argumentację). Warto w tym miejscu podkreślić, że najtrudniejszym aspektem tworzenia wypracowań jest argumentowanie, które w świetle przyjętych zasad oceniania zawiera trzy składowe: argumenty na rzecz tezy, zarzuty oraz ich odpieranie. Warto ćwiczyć tak rozumianą argumentację w dobrze przygotowanych ćwiczeniach, wykorzystując przy tym stosowną terminologię i nawiązując do poglądów klasyków myśli filozoficznej.

Historia muzyki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z historii muzyki został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii muzyki składał się z dwóch części i zawierał 17 zadań.

W części pierwszej arkusza znalazły się zadania otwarte i zamknięte, sprawdzające umiejętność analizy utworów muzycznych oraz wiedzę dotyczącą historii muzyki od starożytności do czasów współczesnych.

Część druga polegała na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch tematów.

Do wybranych zadań w arkuszu dołączone były przykłady dźwiękowe nagrane kolejno na płycie oraz przykłady nutowe. Zdający mógł korzystać z odtwarzacza nagrań.

Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		16
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	10
	z techników	6
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	1
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	10
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	5
	ze szkół publicznych	16
	ze szkół niepublicznych	0
	kobiety	9
	mężczyźni	7
	bez dysleksji rozwojowej	14
	z dysleksją rozwojową	2
	obywatele Ukrainy ²	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

² Zdający – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu maturalnego na podstawie § 3c ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094 z późn. zm.).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
Ogółem		0

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			8 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			16
Liczba zespołów egzaminatorów			-
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ⁴	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			-

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	16	–	–	–	–	–	–
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	10	–	–	–	–	–	–
z techników	6	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Komentarz

Wstęp

W 2025 roku średni wynik osiągnięty przez maturzystów przystępujących do egzaminu z historii muzyki wyniósł 44%. Wynik ten pokazuje, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla zdających trudne.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami zakresu III obszaru wymagań ogólnych (tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną), dla którego poziom wykonania wyniósł 51%. Na poziomie 45% wykonane zostały zadania odwołujące się do II obszaru (umiejętność analizy i interpretacji dzieł muzycznych). Najslabiej wypadła realizacja zadań dotyczących I obszaru (muzyka w ujęciu historycznym), dla którego poziom wykonania wyniósł 38%.

Dwa zadania mieściły się w granicach zadań bardzo trudnych. Najwięcej – 18 zadań – mieściło się w przedziale zadań trudnych. 6 zadań okazało się umiarkowanie trudnych, a jedno było dla zdających łatwe. Arkusz nie zawierał zadań bardzo łatwych.

Arkusz maturalny z historii muzyki składał się z 29 pojedynczych zadań/poleceń, ujętych w 16 wiązek tematycznych, a także wypracowania na jeden z dwóch tematów. Za rozwiązanie wszystkich zadań można było otrzymać łącznie 60 punktów.

Analiza jakościowa zadań

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Dwa najtrudniejsze zadania należały do I obszaru wymagań ogólnych i bazowały na wiedzy. Pierwszym z nich było zadanie 5. (poziom wykonania – 18%). Zdający mieli wykazać się znajomością kompozytorów i dzieł XVII-wiecznej muzyki polskiej. Należało uzupełnić zdania, przyporządkowując wymienionym utworom ich twórców. Drugim było zadanie 8. składające się z wiązki zadań poświęconej *Symfonii fantastycznej* Hectora Berlioza. O ile część analityczna tej wiązki (zadanie 8.1.), polegająca na rozpoznaniu tytułu prezentowanego fragmentu utworu, nie sprawiała zdającym dużej trudności – 46% zdających trafnie wskazało tytuł *Marsz na miejsce stracenia*, o tyle prawidłowe uporządkowanie wymienionych w przypadkowej kolejności tytułów części symfonii (zadanie 8.2.) okazało się bardzo trudne (poziom wykonania – 16%). Trudne było również trzecie zadanie omawianej wiązki – zadanie 8.3. W tym przypadku 1 punkt przyznawano za podanie prawidłowego tytułu innej XIX-wiecznej symfonii programowej wraz z nazwiskiem jej kompozytora. Niestety bardzo często podawano niewłaściwy tytuł bądź błędnie łączono tytuł z nazwiskiem twórcy. Poziom wykonania tego zadania wynosił 22%.

Taki sam poziom wykonania osiągnęli zdający w zadaniu 9. Należało w nim uporządkować, zgodnie z porządkiem chronologicznym, cztery wydarzenia związane z muzyką XIX stulecia. Sprostać temu poleceniu mogli jedynie uczniowie, którzy posiadali gruntowną wiedzę na temat twórczości kompozytorów romantycznych, w tym polskich. W realizacji tego zadania często mylono kolejność dwóch wydarzeń z pierwszej połowy XIX wieku, np. skomponowanie przez Franciszka Schuberta pieśni *Małgorzata przy kołowrotku* (1814 r.), uznawanej często za początek muzycznego romantyzmu, oraz ostatniego publicznego koncertu Chopina w Warszawie (1830 r.). W tym przypadku niezbędne było odniesienie się do wydarzeń historycznych – wszak Chopin wyjechał z Polski na krótko przed wybuchem powstania listopadowego. Mylono także kolejność oddalonych o blisko 40 lat faktów związanych z twórczością Moniuszki i Dvořáka.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

W tegorocznym arkuszu maturalnym najlepiej wypadło zadanie 4.1. (poziom wykonania – 73%). Wiązka tematyczna zawierająca to zadanie dotyczyła instrumentalnych koncertów epoki baroku. W zadaniu należało podać pełne dwuczłonowe nazwy dwóch typów barokowych koncertów. Prawidłowa odpowiedź wymagała uważnej analizy wzrokowej fragmentów partytur zamieszczonych w arkuszu. Przeważająca liczba uczniów podała właściwe nazwy (concerto grosso i koncert solowy/koncert skrzypcowy).

Kolejnym zadaniem o zadowalającym stopniu realizacji było zadanie 16. (poziom wykonania – 68%). Zdający prawidłowo skojarzyli źródła inspiracji z tytułami podanych kompozycji (średniowieczna sekwencja jako źródło inspiracji dla *Stabat Mater* Karola Szymanowskiego, balet *Dafnis i Chloe* Maurycego Ravela zainspirowany mitologią grecką, *Ocalały z Warszawy* Arnolda Schönberga mający swe źródło w dramacie Holokaustu).

Zdający dość dobrze poradzili sobie z wiązką tematyczną poświęconą muzyce filmowej Wojciecha Kilara. Realizacja obu zadań mieściła się w przedziale zadań umiarkowanie trudnych. W zadaniu 14.1. (poziom wykonania – 61%) na podstawie analizy słuchowej należało rozpoznać trzy tańce, które zostały poddane stylizacji i wykorzystane w filmowych ścieżkach dźwiękowych. Duża część zdających prawidłowo rozpoznała stylizowane tańce (tango, walc i polonez). Nieco słabiej, choć wciąż w przedziale zadań umiarkowanie trudnych, uplasowało się zadanie 14.2., w którym wymagano podania nazwiska kompozytora wysłuchanych fragmentów (poziom wykonania – 53%).

Wypracowanie

W **zadaniu 17.** (tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną) zaproponowano maturzystom dwa tematy wypracowań. W pierwszym zdający mieli omówić różne sposoby przedstawiania treści pozamuzycznych w muzyce instrumentalnej, odwołując się do przykładów z dwóch dowolnie wybranych epok. W drugim temacie, na podstawie wypowiedzi Stefana Kisielewskiego: *Chopin doskonale mieścił się w historii i klimacie muzyki europejskiej, a jednocześnie był organicznym elementem słowiańskiej, patriotyczno-mesjanistycznej [...] legendy*, zdający mieli scharakteryzować twórczość Fryderyka Chopina, uwzględniając jej wymiar uniwersalny oraz wymiar narodowy.

W obu wypracowaniach zdający powinni wnikliwie potraktować temat oraz skoncentrować się na elementach istotnych dla poruszanego problemu. Wskazane było użycie różnorodnej i bogatej terminologii, a także odwołanie się do właściwie dobranych przykładów z literatury muzycznej.

Egzaminatorzy przyznawali punkty w czterech głównych kryteriach: spełnienie formalnych warunków polecenia (0–1 pkt), wartość merytoryczna (0–10 pkt), terminologia (0–2 pkt), kompozycja i język (0–2 pkt). Nieprzyznanie punktu w ramach pierwszego kryterium (w sytuacji, gdy zdający nie omówił przynajmniej jednego, poprawnego merytorycznie przykładu dzieła muzycznego oraz jeśli wypracowanie w żadnym wymiarze nie dotyczyło problemu wskazanego w poleceniu, a także w przypadku przedstawienia wypowiedzi w formie planu lub w punktach) skutkowało niemożnością oceny pozostałych kryteriów.

W wypracowaniu najlepiej wypadło pierwsze kryterium – spełnienie formalnych warunków polecenia (poziom wykonania – 78%). Dość wysoko oceniono także kompozycję i język wypowiedzi (poziom wykonania – 63%), połowa zdających posługiwała się właściwą terminologią (52%). Nieco niżej oceniono wartość merytoryczną wypracowań (poziom wykonania – 45%).

Realizacja pierwszego z tematów wymagała opisu różnorodnych sposobów przedstawiania treści pozamuzycznych w muzyce instrumentalnej. Do omówienia należało wykorzystać co najmniej dwie kompozycje powstałe w różnych epokach. Maturzyści bardzo często sięgali po *VI Symfonię F-dur „Pastoralną”* op. 68 Ludwiga van Beethovena (przykład 1.) oraz po *Symfonię fantastyczną* Hectora Berlioz (przykład 2.). Niestety, wielu piszącym nie udało się uniknąć błędów natury merytorycznej (np. błędnie usytuowano Beethovena na pograniczu baroku i klasycyzmu – przykład 1.). W przypadku podawania pełnych tytułów utworów zdający w obu przykładach nieprawidłowo zapisywali nazwę gatunku małą literą.

Przykład 1.

..... Najlepszym przykładem wyrażania emocji jest muzyka programowa...
Zapoczątkował ją L.V. Beethoven, który tworzył na przełomie baroku...
i klasycyzmu. Stworzył on symfonię „Pastoralną” F-dur op. 68. Nie tworzył
ono jedynie opowiadania, ale odnosi się do uczuć np. z naturą, przede
wszystkim z naturą. Ma pięć części:.....

Przykład 2.

Tak właśnie zrobił Hector Berlioz z swoją
 „symfonią fantastyczną”. Cała symfonia ~~opowiada~~ opisuje „epizod z życia
 artysty” który jest zawarty w pięciu częściach (oprócz tego każda z części
 ma swój osobny tytuł).

Wśród wymienianych utworów pojawiały się także IX Symfonia e-moll „Z Nowego Świata”
 op. 95 Antonína Dvořáka i VI Symfonia h-moll „Patetyczna” op. 74 Piotra Czajkowskiego.

O wartości merytorycznej prac decydował opis sposobu wyrażania treści pozamuzycznych.
 Zdający podejmowali próby takich opisów (przykłady 3., 4. i 5.).

Przykład 3.

„Radosne emocje po przyjeździe na wieś” – część w miarę szybka, radosna
 „Scena nad strumykiem” – słysząc instrumenty, które imitują naturę, ptactwo
 np. plet-słowika, przepiórki – obój.

Przykład 4.

Myślę, że najbardziej ilustracyjną jest część estubans
 „Sen o masy Sababu” ~~to~~ narysowana też „Sababem Czarnym” – napisanie
 i ekspresja wyrażone w tej części są zachwycające i pięknie nawiązują się do
 kawału. Co więcej, Berlioz cytuje fragment „Srebrnicowej” zelmenci
 „Dzień białe” (dzień gwiezdny) wchochając w ślady ~~z~~ naszej zieleńcej.

Przykład 5.

„Marzenia i namierności” – o bohater załamany swoim dotychczasowym życiem
 spotyka idealną i nieskazitelną kobietę. Zakochuje się bez opamiętania.
 Wtedy po raz pierwszy słyszymy melodie „idée fixe” graną na instrumencie
 dętym. Symbolizuje ona spotkaną dziewczynę.
 „Bal” – bohater na balu znów spotyka swoją wybrankę
 „Scena na polach” – sielanka, spokoje, słysząc w tle dwóch postaci.

"Marze na miejsce stracenia" – przewrotny bohater w swoim śnie jest
przewracany na ścieżce głowy, w ostatnim momencie pojawia się
idée fixe, co symbolizuje pamięć o wybrance w ostatnim momencie
"Sen o nocy soboty" – gdy mężczyzna znajduje się na kłocie czarnym
słychać karykaturalne idée fixe, co symbolizuje, że kobieta się
z niego śmieje – zdradza go. Pod koniec słychać preksztaczone
"Dies Irae".

W przykładzie 4. zdający zwraca uwagę na szczególną ilustracyjność komentowanej części, jednak w dalszym opisie nie znajdujemy zbyt wielu konkretnych rozwiązań kompozytorskich. Podobnie przykład 5. ogranicza się głównie do podania tytułów i przedstawianych w każdej z części treści pozamuzycznych, nie zawiera niestety satysfakcjonującego opisu środków muzycznych treści te wyrażających.

Przy ocenianiu trzeciego kryterium brano pod uwagę umiejętność prawidłowego posługiwania się terminologią muzyczną. Maksymalną punktację (2 pkt) przyznawano za właściwie użyte, bogate i różnorodne terminy, a także za unikanie błędów terminologicznych. Jeden punkt przyznawano za przywołanie nieco mniejszej ilości odpowiednich terminów, praca nie zawierała rażących błędów terminologicznych.

W ramach ostatniego kryterium oceniano kompozycję i język wypracowań. Dwa punkty przyznawano za proporcjonalność i trójdzielną budowę pracy oraz za komunikatywność wypowiedzi, jeden punkt – w przypadku zaburzenia kompozycji, przy zachowaniu komunikatywności języka. Brak punktów wiązał się z nieuporządkowaną, niekompletną budową i dużą ilością (więcej niż 8) błędów językowych.

W pozytywnie ocenionych pracach zdający właściwie konstruowali trójdzielną kompozycję. W przytoczonym niżej wstępie do pracy na pierwszy z tematów (przykład 6.) zdający rysuje sytuację, w której kompozytorzy sięgali po środki wyrażające treści pozamuzyczne. Zdziwienie może budzić zakończenie tej wypowiedzi; niestety, w dalszej części pracy nie znajdujemy uzasadnienia postawionej przez autora tezy o niezrozumieniu intencji twórcy przez część słuchaczy.

Przykład 6.

.....Kompozytorzy od zawsze prali zainspirowani wpływem
swojego otoczenia. To co widzieli wokół siebie, słyszeli, miało
odzwierciedlenie w ich twórczości i motywowało do kompono-
wania. Motywowała ich zarówno sztuka, piękno literatury,
jau i własne doświadczenia życiowe. Artysty, aby

...oddac to co widzimy lub czujemy wzywajac roznych
 sposobow, ktore nie zawsze zostaja odbierane
 z wlatciwym zrozumieniem.

We wstepie do innej pracy (przyklad 7.) zdajacy podejmuje probe usystematyzowania
 dzialan kompozytorskich majacych na celu wlasciwy odbior dzieła.

Przyklad 7.

...Jednym z najprestizszych sposobow i moim zdaniem najbardziej czytelnym
 dla kazdego, zresztą dla zawieszanego melomana, jak i poslatkiego
 sluchacza, jest nadanie tytułow poszczegelnym czesciom utworu.
 Wtedy czytając program koncertu sluchaczowi jest luz. Istotniej wybrac
 sie i podsiadanie, zaudc, zaudc, a co tak naprawdę kompozycjami chochi
 w tym konkretnym utworze, czy tej czesci.

Znacznie więcej trudności przysporzyło maturzystom zamknięcie pracy krótkim
 podsumowaniem. W jednym z poniższych przykładów (przykład 8.) uderza niezajomość
 właściwej terminologii. W kolejnym (przykład 9.) zabrakło logicznego zamknięcia – to nie
 sama treść pozamuzyczna pozwala zrozumieć utwór, a właśnie owe sposoby jej muzycznej
 realizacji.

Przykład 8.

...Podsumowując, treści pozamuzyczne są potrzebny element utworu,
 aby zachęcić odbiorcę Beethovena prze swoją prostoliniowość i mógł liczyć
 na taki odbiór sluchacza. Berlioz swoją symfonię potraktował jak
 senar, w zadaniu o to żeby była spójna. Obydwie formy przekazują silne
 emocje.

Przykład 9.

..... Myślę, że nie ma ~~jedynego~~ jednego prawdziwego sposobu.....
..policzyć treści programowej. Kiedy kompozytor wie, błąd jest w stanie ocenić..
co będzie najlepsze dla jego kompozycji. Każdą przedstawia przez siebie.....
opiera na swoich plusy i minusy. Jednak jedno jest pewne, dzięki treści..
..programowej, stworzonej przez kompozytora, jesteśmy w stanie lepiej zrozumieć..
dany utwór.....

W drugim z tematów należało dokonać charakterystyki twórczości Fryderyka Chopina w aspekcie zarówno uniwersalnym, jak i narodowym. Klucz do realizacji tematu stanowiła analiza właściwie dobranych dzieł polskiego twórcy. Niezbędnym warunkiem wypowiedzi było odniesienie się do załączonego cytatu autorstwa Stefana Kisielewskiego.

Niestety i tym razem zdający zbyt często sięgali po uogólnienia, unikali także merytorycznie wyczerpujących opisów (przykłady 10., 11., 12. i 13.). Nie wskazywali też cech wyraźnie określających narodowy i uniwersalny wymiar dokonań Chopina.

Przykład 10.

kompozytor ten, nawet, gdy wyjechał.....
z ojczystego kraju, nigdy go nie zapomnieli.
Często w swoich dziełach dodawali.....
całkę muzyki słowiańskiej. Zawsze Polska.....
była dla niego ważnym elementem.....
w życiu, podkreślali to w swoich dziełach.

Przykład 11.

"Dokonałym przykładem melancholii ~~ma~~" jest walc #cis-moll, przychodzi.....
na myśl smutek, coś allegro. Tańce takie jak Krakowiak,
mazur czy kujawiak są główną, tworzącą, liczną stylizowanych.....
mazurków, wiemy, że tym się interesowali kompozytorowi w Polsce.

Przykład 12.

Popularyzatorem muzyki F. Chopina stał się sam Chopin. Oczywiście i bez wątpienia jego największym dziedziną są kompozycje, ale całe swoje życie grał na fortepianie, był znakomitym wirtuozem i oprócz tego pedagogiem. Wiele utworów powstało dla tych celów. Dwa zbiory etюд - op. 10 i op. 25 - wiele z nich było napisane z myślą o uczniach i utwory te są charakterystyczne dla doby wirtuozów i tego czasu.

Przykład 13.

Fryderyk Chopin był mesamantym patuotą. W mazurkach, etюдach i innych jego utworach widzimy to „polskość”. Kompozytor chciał nam ją przekazać i zrobić to w inaczej sposób. Świetnie dwukrotnie dwukrotnie tak, aby zacięć słuchacza swoim utworem. W jego dziełach usłyszymy delikatność, patuotą, muzykę ²³⁸ europejską ²³⁹.

Poniżej przedstawiono przykład oceniany w ramach trzeciego kryterium (przykład 14.). W zakończeniu pracy zdający, zgodnie z jej wymogami, odwołuje się do wypowiedzi Kisielewskiego, czyniąc z niej podsumowanie swojego wyводу.

Przykład 14.

Stefan Kisielewski w swojej wypowiedzi o Fryderyku Chopinie, stwierdza: "Chopin doskonałe męstwo stał w historii i klimacie muzyki europejskiej, a jednocześnie był organicznym elementem słowiańskiej, patriotycznej - mesjanistycznej legendy." Definitywnie ta wypowiedź doskonale odzwierciedla charakter twórczości Chopina, który jest doskonały, uniwersalny i autentyczny w swojej wyjątkowości.

Wnioski i rekomendacje

1. Analiza arkuszy maturalnych po raz kolejny potwierdza nie dość zadowalającą wiedzę maturzystów. Osoba decydująca się na rozszerzoną maturę z historii muzyki powinna bez większych problemów dokonywać właściwej periodyzacji epok, charakteryzować język muzyczny ich przedstawicieli, swobodnie opisywać formy i gatunki, znać instrumentarium. Wskazane jest zwracanie szczególnej uwagi na umiejętność łączenia zdarzeń i zjawisk muzycznych ze zjawiskami obecnymi w innych obszarach kultury, a także z faktami historycznymi (przykłady braku tej umiejętności omówiono m.in. w zadaniu 9.).

2. Tradycyjnie już, lepiej wypadły polecenia umiejętnościowe związane z analizą i interpretacją zamieszczonych dzieł muzycznych. We fragmentach analitycznych, tak w pojedynczych zadaniach, jak i w wypracowaniach, uderza jednak nieumiejętność posługiwania się adekwatną terminologią muzyczną. Skutkuje to przewagą uogólnień, brakiem konkretów, sięganiem po określenia z pogranicza kolokwializmów (jak choćby w zamieszczonych wyżej przykładach 8. i 13.). Zgodnie z wymaganiem szczegółowym trzeciego obszaru wymagań ogólnych – „1) [zdający] wypowiada się w formie ustnej (np. dyskusja, prezentacja, debata) i/lub pisemnej (np. esej, referat) o dziełach muzycznych w oparciu o podstawową terminologię” – rekomenduje się zadawanie uczniom większej ilości wypowiedzi ustnych/pisemnych, które mogłyby być poprzedzone sporządzeniem planu zawierającego właściwie dobraną terminologię muzyczną.

3. Problem jest słaba znajomość przykładów z literatury muzycznej. Mając do dyspozycji dobrej jakości nagrania i partytury, możemy naprowadzać uczniów na właściwe tropy, wspólnie poszukiwać w utworze wyznaczników stylu. Właściwie przygotowana analiza dzieł reprezentatywnych dla epoki, kierunku czy twórcy jest z pewnością niezbędnym elementem zajęć z historii muzyki. Należy jednak zachęcać uczniów do bardziej aktywnego słuchania, do samodzielnych analiz i wyciągania z nich odpowiednich wniosków, które pomogą lepiej postrzegać muzykę „w kontekście kultury poszczególnych epok, kształtujących ją zjawisk społecznych i wydarzeń historycznych oraz powiązanej z nimi estetyki”.

Historia sztuki

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z filozofii został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii sztuki składał się z dwóch części i zawierał 15 zadań.

Część pierwsza składała się z zadań zamkniętych oraz otwartych, które sprawdzały umiejętność opisu i analizy dzieł sztuki oraz wiedzę o epokach i kierunkach w sztuce, znajomość twórczości wybitnych artystów, a także znajomość terminów i pojęć z dziedziny sztuki, technik artystycznych i ikonografii. Zadania były ilustrowane reprodukcjami dzieł sztuki.

W drugiej części arkusza zdający musieli wykazać się umiejętnością pisania wypracowania na jeden z zaproponowanych tematów:

Temat 1.

Architektura jako wyraz prestiżu i władzy. Rozważ problem na podstawie trzech przykładów budowli z okresu nowożytnego.

Temat 2.

Nic nie jest wart obraz, który nie szokuje.

Marcel Duchamp

Odwołując się do słów Marcela Duchampa omów trzy dzieła sztuki, które zszokowały odbiorców w okresie XIX–XX wieku.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać 60 punktów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		191
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	171
	z techników	20
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	2
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	17
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	112
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	60
	ze szkół publicznych	182
	ze szkół niepublicznych	9
	kobiety	165
	mężczyźni	26
	bez dysleksji rozwojowej	150
	z dysleksją rozwojową	41
	obywatele Ukrainy ²	0

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	6
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	7

² Zdający – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu maturalnego na podstawie § 3c ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094 z późn. zm.).

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			14 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			56
Liczba zespołów egzaminatorów			
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			7

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

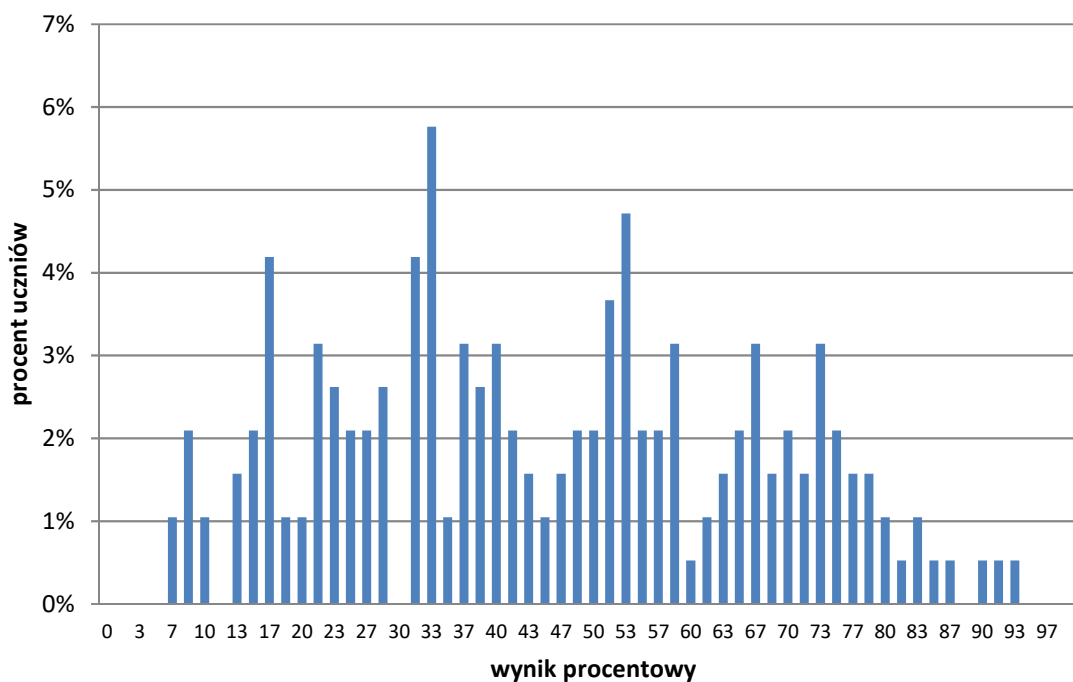

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	191	7	93	43	33	45	21
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	171	7	93	48	33	48	21
z techników	20	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

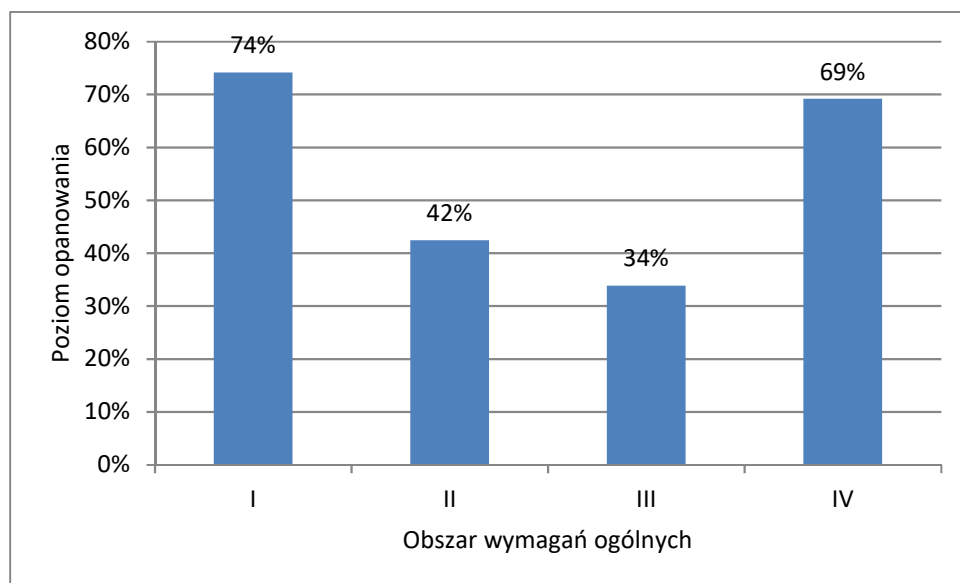
Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki [...]. II.8) wskazuje różne funkcje dzieł sztuki, takie jak: sakralna [...].	33%
1.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: a) architekturze: [...] układu przestrzennego, opisu fasady i elewacji.	49%
2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.14) Zdający rozpoznaje [...] bogów greckich na podstawie atrybutów.	32%
3.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	Zdający: II.5) wymienia podstawowe gatunki w dziełach sztuk plastycznych, m.in. [...] historyczna (w tym batalistyczna) [...]; II.9) rozpoznaje gatunek artystyczny, który dzieło reprezentuje. IV.4) [...] rozróżnia techniki sztuk plastycznych, takie jak: d) techniki zdobnicze: [...] inkrustacja.	79%
4.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	Zdający: II.1) rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce. IV.1) poprawnie stosuje terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym określenia dotyczące [...] elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych (dekoracji fasady [...]) [...].	59%
4.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce. II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: I.7) porównuje style i kierunki oraz ich wzajemne oddziaływanie; uwzględnia źródła inspiracji [...]. II.1) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: b) rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem. [...]	57%
5.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: III.1) wymienia najistotniejszych twórców dla danego stylu lub kierunku w sztuce; III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...]; III.3) sytuuje twórczość artystów powszechnie uznawanych za najwybitniejszych w czasie, w którym tworzyli [...] oraz we właściwym środowisku artystycznym.	47%
5.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: b) rzeźbie: bryły, kompozycji, faktury, relacji z otoczeniem [...].	59%
6.1.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	23%
6.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem [...].	29%

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
7.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.11) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: a) architekturze: planu, układu przestrzennego [...].	77%
8.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.2) wskazuje twórców najsłynniejszych i najbardziej reprezentatywnych dzieł; 3) umiejscawia dzieła w [...] w przestrzeni geograficznej. III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	20%
8.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.11) dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: kompozycji, koloru, sposobów ukazania iluzji przestrzeni, kształtowania formy przez światło, w dziełach figuratywnych stopnia oddania rzeczywistości lub jej deformacji.	55%
9.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	I.1) Zdający rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki; łączy je z właściwą epoką, stylem lub kierunkiem w sztuce.	25%
9.2.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.1) poprawnie stosuje terminy związane z opisem formy i struktury dzieła architektonicznego, w tym określenia dotyczące [...] elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych (dekoracji fasady [...]) [...].	51%
10.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.2) wskazuje twórców najsłynniejszych i najbardziej reprezentatywnych dzieł; III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	15%
10.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: kompozycji [...].	42%
10.3.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: [...] koloru [...].	45%
10.4.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.11) Zdający dokonuje opisu i analizy [...] dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych w: c) malarstwie [...]: [...] kształtowania formy przez światło [...].	68%
11.	IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania.	IV.2) Zdający poprawnie stosuje terminy związane z opisem formy i treści dzieła malarskiego [...], w tym m.in. [...] słownictwo niezbędne do opisu kolorystyki [...].	67%
12.1.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.8) Zdający analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła.	90%
12.2.	I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce.	I.8) Zdający analizuje teksty pisarzy, filozofów, krytyków sztuki i artystów, interpretuje je i wskazuje wpływ tych wypowiedzi na charakter stylów, epok i tendencji w sztuce oraz na kształt dzieła.	92%
13.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: II.2) wskazuje twórców najsłynniejszych i najbardziej reprezentatywnych dzieł; III.2) zna najwybitniejsze dzieła z dorobku artystycznego wybitnych przedstawicieli poszczególnych epok, kierunków i tendencji w sztuce od starożytności po czasy współczesne [...].	5%

Wymagania podstawy programowej			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
13.2.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.12) Zdający wskazuje środki stylistyczne i środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło z odpowiednim stylem, środowiskiem artystycznym lub autorem.	40%
14.	III. Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych.	Zdający: III.5) formułuje ogólne cechy twórczości takich artystów jak: [...] Piet Mondrian [...]. III. 6) porównuje dzieła różnych artystów tworzących w podobnym czasie.	41%
15.1.	II. Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych.	II.16) Zdający: formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat dzieł sztuki.	77%
15.2.			42%
15.3.			32%
15.4.			39%

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

W tym roku szkolnym do egzaminu maturalnego z historii sztuki przystąpili uczniowie szkół licealnych i techników i uzyskali średni wynik na poziomie 48%, co oznacza, że tegoroczny arkusz okazał się dla nich trudny.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z obszaru I (*Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych i środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce*) i IV (*Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką, techniką wykonania*). Poziom opanowania umiejętności z zakresu tych obszarów wyniósł odpowiednio 74% i 73%. Trudniejsze okazały się zadania z obszaru II (*Zapoznanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych*), z zakresu którego poziom wykonania wyniósł 46%. Najtrudniejsze zadania obejmowały wiedzę i umiejętności z obszaru III (*Zapoznanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych*) – poziom wykonania to 37%.

Arkusz egzaminacyjny składał się z 15 zadań, z czego 9 ujętych było w wiązki tematyczne. Podzielony został na dwie części: test oraz wypracowanie.

Poziom wykonania zadań w większości klasyfikował się na poziomie trudnym i umiarkowanie trudnym. Dwa zadania okazały się bardzo trudne (zadania 10.1. i 13.1.), a jedno zadanie bardzo łatwe (zadanie 12.2.).

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Najtrudniejsze były zadania dotyczące identyfikacji i rozpoznawania konkretnych dzieł sztuki. W zadaniach tych zdający musieli wykazać się szczegółową wiedzą dotyczącą reprodukowanych zabytków: podać autora, tytuł dzieła albo nazwę kraju, w którym tworzył dany artysta.

Zadanie 13.1. odnosiło się do trzech fotografii przedstawiających XX-wiecznych rzeźbiarzy w swoich pracowniach. Należało podać nazwiska sfotografowanych artystów. Jedynie 8% zdających udzieliło trzech poprawnych odpowiedzi. Wielu zdający opuszczało to zadanie albo podawało tylko jedną poprawną odpowiedź. Należy nadmienić, że na każdej fotografii oprócz sylwetek artystów widoczne były najbardziej charakterystyczne dla nich prace. Liczne błędy w tym zadaniu świadczą o niewystarczającej znajomości zabytków sztuki XX wieku.

Jedynie nieco lepiej wypadły zadania dotyczące identyfikacji dzieł sztuki nowożytnej i XIX-wiecznej. W **zadaniu 10.1.** należało rozpoznać obraz Caspara Davida Friedricha *Skały kredowe w Rugii* (poziom wykonania – 17%), w **zadaniu 6.1.** obraz Andrea Mantegni *Opłakiwanie zmarłego Chrystusa* (poziom wykonania – 27%), a **zadanie 8.1.** obejmowało twórczość Rubensa i Rembrandta (poziom wykonania – 20%). Niski wynik tych zadań pokazuje, że zdający mają trudność z rozpoznawaniem najbardziej charakterystycznych dzieł sztuki. Maturzyści często potrafili wskazać poprawnie autora dzieła, ale dużo większy problem sprawia im podanie poprawnego tytułu (przykład 1.)

Przykład 1.

Autor: Friedrich.....
 Tytuł: Ludzie kontemplujący.....

Jedynie 38% zdających otrzymało 1 punkt za poprawne rozwiązanie zadania dotyczącego ikonografii. W **zadaniu 2.** należało podać imiona bogów greckich przedstawionych na antycznych naczyniach: Hermesa i Ateny. Zadanie wydawało się dość proste: postacie z mitologii greckiej są szeroko omawiane na lekcjach zarówno w szkole podstawowej jak i ponadpodstawowej, a atrybuty towarzyszące przedstawionym postaciom jednoznacznie wskazywały na ich identyfikację: Hermes ukazany został ze skrzydłami przy kostkach, a Atena ma wojskowy hełm i tarczę. W poleceniu do zadania znajdowała się dodatkowa podpowiedź, że chodzi o bogów greckich. Pomimo tego zadanie to znalazło się w grupie zadań trudnych.

Podobny wynik zdający otrzymali także za **zadanie 9.1.**, w którym należało rozpoznać style, jakie reprezentują przedstawione na fotografiach budowle. Poziom wykonania tego zadania wyniósł jedynie 32%. Przedstawione budowle pochodzą z kanonu i są przykładem bardzo znanych polskich zabytków. Zdjęcia przedstawiają: dziedziniec Zamku Królewskiego na Wawelu, zamek w Kórniku oraz Pałac na Wodzie w Łazienkach Królewskich. Zdający nie musiał rozpoznawać tych obiektów, jedynie określić styl. Po samej analizie brył i fasad budowli można było podać poprawne odpowiedzi. Dodatkowe ułatwienie stanowiło to, że przedstawione budowle są powszechnie znane i omawiane na lekcjach historii sztuki. Najwięcej pomyłek pojawiało się przy zamku w Kórniku (budowla B.), w którym uczniowie mylili neogotyck z gotykiem (przykład 2.).

Przykład 2.

Budowla A: *Renesans*.....
Budowla B: *Anielski gotyk*.....
Budowla C: *neoklasycyzm*.....

Taki sam wynik zdający uzyskali za **zadanie 6.2.**, które sprawdzało umiejętność klasyfikacji stylowej dzieł sztuki. Poziom wykonania tego zadania wyniósł tylko 32%. Zadanie wyposażone było w dwie reprodukcje dzieł Andrea Mantegna. Należało określić styl, jaki reprezentują te prace oraz wymienić trzy cechy tych dzieł, które są charakterystyczne dla tego stylu. Zaprezentowane prace są typowymi przykładami malarstwa renesansowego – epoki, która jest szeroko omawiana na lekcjach historii sztuki, jak i historii i języka polskiego. Uczniowie w znacznej mierze wskazywali na poprawny styl, ale mieli problem z podaniem cech. W poleceniu wyraźnie zostało podkreślone, że powinny być to cechy odnoszące się do renesansu, ale także widoczne na zamieszczonych reprodukcjach. Zdający często podawali jednak dowolne cechy kojarzące im się z renesansem (przykład 3.).

Przykład 3.

Styl: renesans - młot intelektualny

Cechy:

- zainteresowanie człowiekiem, postawienie go w centrum
- umiejętność nietypowej perspektywy,
- tematy biblijne

Komentarz: Dwa pierwsze podpunkty są zbyt ogólnikowe i nieprecyzyjne, a podpunkt trzeci nie jest cechą typową dla renesansu, ponieważ malarstwo tego okresu prezentowało różnorodną tematykę.

Wśród puli zadań polegającej na rozpoznawaniu dzieł sztuki i znajomości twórczości artystów nieco lepiej wypadły **zadania 1.1. i 5.1.** Poziom wykonania dla tych zadań wyniósł odpowiednio 41% i 45%. Pierwsze z tych zadań wyposażone było w reprodukcję przedstawiającą rekonstrukcję zigguratu. Należało podać nazwę tej budowli oraz określić jej funkcję. We wstępie do zadania dodatkowo znajdowała się informacja, że budowla ta pochodzi z okresu starożytnej Mezopotamii. Zaskakująco najwięcej błędów pojawiało się przy określaniu funkcji. Pojawiały się odpowiedzi błędne, takie jak funkcja obronna albo sepulkralna (przykład 4.).

Przykład 4.

Nazwa budowli: Ziggurat z Ur

Funkcja budowli: sepulkralna

Zadanie 5.1. obejmowało znajomość twórczości Wita Stwosza. Za poprawne uzupełnienie tekstu dotyczącego twórczości tego artysty można było dostać 2 punkty.

W grupie zadań trudnych znalazły się także zadania sprawdzające umiejętność analizy dzieł sztuki. Oba zadania dotyczyły sztuki XX wieku. W **zadaniu 13.2.** należało wskazać artystę, który jest przedstawicielem rzeźby kinetycznej i uzasadnić swoją odpowiedź. Prawie 50% zdających uzyskało za to zadanie 1 punkt.

Zadanie 14. wyposażone było w reprodukcję dzieła polskiego malarza Henryka Stażewskiego. Artysta ten inspirował się twórczością Pieta Mondriana. Należało wykazać różnice i podobieństwa pomiędzy twórczością tych dwóch artystów. Zdający mógł się posłużyć reprodukcją dzieła polskiego artysty, ale aby poprawnie wykonać to zadanie musiał posiadać wiedzę na temat twórczości Mondriana i zasad neoplastycyzmu. Wśród błędów najczęściej pojawiały się odpowiedzi nieprecyzyjne i zbyt ogólne (przykład 5.).

Przykład 5.

Podobieństwa:

- zauważona gama kolorów do niebieskiego, czerwonego i żółtego oraz czarni, bielej i szarości
- geometryczne figury i kompozycje

Różnica:

- Piet Mondrian był zdecydowanie bardziej stanowczy wobec układów nie własnych doznań w porównaniu do Stajewskiego który wydaje się interpretować oraz adaptować filozofię dzieł Mondriana na własny, swobodniejszy sposób.

Komentarz: Zdający poprawnie wskazał podobieństwa, ale nie potrafił wymienić poprawnej różnicy. Posiłkował się więc ogólnym opisem, który przede wszystkim nie odnosił się nawet do formy dzieł obu artystów.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej.

Dużą grupę zadań w arkuszu stanowią zadania umiarkowane trudne, których poziom wykonania mieści się pomiędzy 50% a 69%. W tej puli znalazły się dwa zadania wymagające znajomości terminologii, technik artystycznych i tematyki dzieł sztuki. W **zadaniu 4.1.** należało uzupełnić tekst dotyczący fasady katedry w Reims. Zdający miał podać informacje dotyczące stylu obiektu, terminów architektonicznych oraz rozpoznać temat przedstawienia. Dwa punkty za to zadanie otrzymało aż 59 % zdających.

Zadania 9. i 11. były zadaniami zamkniętymi i ich poziom wykonania wyniósł odpowiednio 58% i 67%. Zadanie 9. sprawdzało znajomość rozumienia terminu dywizjonizm, a zadanie 9. umiejętność rozpoznawania elementów architektonicznych.

Pozostała grupa zadań umiarkowanie trudnych sprawdzała umiejętność analizy dzieł sztuki. Poziom wykonania tych zadań od kilku lat plasuje się na dość wysokim poziomie ponad 50%. Największą trudność stanowi precyzyjne i dokładne udzielanie odpowiedzi.

Zadanie 1.2. sprawdzało umiejętność analizy dzieła architektonicznego. Należało wymienić trzy cechy bryły widocznego na reprodukcji zigguratu. 56% zdających otrzymało za to zadanie maksymalną liczbę 2 punktów. Zdający udzielali odpowiedzi opisowych, bardziej rozbudowanych (przykład 6.) jak i pojawiały się odpowiedzi krótsze, sformułowane w formie haseł, ale także poprawne (przykład 7.).

Przykład 6.

- Bryła kolumny jest zwarta i masywna, co nadaje monumentalności kolumnie.
- Budowa przedstawia typ kolumny schodkowej, której kolumnę zmniejszają się ku górze.
- Budowa ma wyrażać przedstawianą rolę przy pomocy masywnych schodów.

Przykład 7.

- monumentalność
- uproszczona bryła, uproszczona dekoracja
- bryła składa się z prostych figur geometrycznych

Zadanie 4.2. sprawdzało umiejętność analizy dzieła rzeźbiarskiego, ale pod kątem inspiracji sztuką antyczną. Zdający mieli na podstawie zamieszczonej reprodukcji, uzasadnić dlaczego anonimowego autora grupy *Nawiedzenia* z katedry w Reims nazywa się Mistrzem Figur Antycznych. Poziom wykonania tego dania wyniósł 57%. Za pełną realizację można było otrzymać 2 punkty. Zdający w większości dobrze radzili sobie z zadaniem, nie mniej jednak pojawiały się odpowiedzi mało konkretne i zbyt ogólnikowe. Poniżej zamieszczono dwa przykłady odpowiedzi uczniów wraz z krótkim komentarzem (przykłady 8. i 9.).

Przykład 8.

- Rzeźby są statyczne / sztywne, nie ukazują ruchów.
- braku indywidualności przedstawianych postaci

Komentarz: Za tę realizację zdający otrzymał 0 punktów. Obie odpowiedzi są niepoprawne, wręcz prezentują przeciwne cechy niż figury, których dotyczy polecenie. Prawdopodobnie zdający pomylił grupy rzeźbiarskie, albo źle zrozumiał polecenie i opisał grupę *Zwiastowania*, a nie *Nawiedzenia*.

Przykład 9.

- weryzm przedstawienia Marii Magdaleny oraz
idealizacja przedstawienia Marii
- rzeźby postaci układają się w taki sposób by podkreślić
elementy anatomiczne postaci
- Kontrapost

Komentarz: W tym rozwiązaniu mamy do czynienia z błędem rzeczowym. Zdający napisał o weryzmie w przedstawieniu Marii Magdaleny, przy czym rzeźby te przedstawiają Marię i św. Elżbietę. Błąd ten spowodował, że odpowiedź ta jest niepoprawna.

Zadanie 5.2. także dotyczyło analizy dzieła rzeźbiarskiego, ale dawało zdającym większą swobodę. Należało wybrać jedno z dzieł Wita Stwosza (Epitafium Kallimacha albo Krucyfiks Slackerowski) i dokonać jego analizy z uwzględnieniem jego formy i funkcji. Przykład 10. pokazuje wzorcową realizację tego zadania, ocenioną na 2 punkty.

Przykład 10.

Wybrane dzieło: B.....

Analiza: Dzieło pełni funkcję sakralną, jest
pełnoplastyczna, jednopostaciowa, poprawna
anatomicznie, postać ukazana jest frontalnie
szeregowe odzwierciedlenie ciała

Pojawiło się także dużo odpowiedzi, w których zdający odnieśli się do formy wybranego dzieła, ale nie uwzględnili jego funkcji. Taka odpowiedź mogła być oceniona jedynie na 1 punkt (przykład 11.).

Przykład 11.

Wybrane dzieło: B.....

Analiza: Dzieło, krucyfiks jest przedstawiony do występowania,
cykli bandus realistyczne, intensywność przedstawienia,
(np. przy zacięciu) wychwycenie twarzy ma potęgować obraz do wyrażenia,
dynamizm charakterystyczny dla epoki, intensywność
emocjonalna, doładowanie, mocno przedstawienie

Spory kłopot zdający mieli z **zadaniem 8.2.** (poziom wykonania – 59%). Zadanie wyposażone było w dwie reprodukcje przedstawiające portrety Rubensa i Rembrandta wraz z małżonkami. Aby uzyskać 2 punkty za to zadanie należało wymienić dwie różnice i dwa podobieństwa dotyczące formy obu dzieł. Zestawienie obrazów nie było tutaj przypadkowe:

obie prace pochodzą z baroku i przedstawiają ten sam temat. Kluczowe w tym zadaniu było odniesienie się do formy dzieł. Cechy formalne dzieła mogą dotyczyć kompozycji, kolorystyki, sposobu operowania światłem czy ekspresji dzieła. Wielu zdających odnosiło się jednak to tematu dzieła lub wprost do elementów, które zostały namalowane. Pojawiały się takie odpowiedzi jak: *obaj mężczyźni noszą kapelusze, na obu obraz przedstawione są pary*. Takie odpowiedzi zostały ocenione negatywnie, ponieważ nie spełniają wymogów polecenia. Poniższy przykład obrazuje ten problem (przykład 12.).

Przykład 12.

Różnice:

- W dziele A postacie są przedstawiane w ciemnym, eleganckim tonie. Natomiast w dziele B postacie są ukazane wulgarnie, jakby pochodziły z niższej sfery społecznej.
- Styl malowania dzieła A jest wyrafinowany i gładki, przedstawiający idealny świat. W dziele B natomiast formy są kanciaste i nieidealne, co podkreśla ich ludzkość.

Podobieństwa:

- W obu dziełach artyści użyli ciepłego światła.
- W obu dziełach światło kreuje formy postaci jak i ich otoczenie.

Komentarz: Za to rozwiązanie zdający otrzymał 1 punkt, ponieważ poprawnie podał tylko jedną różnicę i jedno podobieństwo. Sformułowania *elegancki ton* i *postacie przedstawione wulgarnie* nie odnoszą się do formy dzieła, a odpowiedź *światło kreuje formy postaci jak i ich otoczenie* jest zbyt ogólna i nieprecyzyjna.

Przykład 13. prezentuje w pełni poprawną odpowiedź na to zadanie, ocenioną na 2 punkty.

Przykład 13.

Różnice:

- Światło - ~~nie~~ światło naturalne w dziele A, światło sytuacyjne w dziele B.
- W dziele A widoczne kontrasty temperaturowe (niebieski - czerwony), szeroka gama barwna, w dziele B dominacja kolorów ciepłych, brak widocznych kontrastów temperaturowych.

Podobieństwa:

- Kompozycja dwufiguralna - dwie postacie, otwarta - elementy obrazu wychodzą poza,
- Zróżnicowanie światła przez obrazem, silny światłocień.

Zadanie 10. było typowym zadaniem sprawdzającym umiejętność analizy dzieła malarskiego, w tym roku był to obraz Caspara Davida Friedricha pod tytułem *Skały kredowe w Rugii*. Rozpoznanie dzieła przysporzyło zdającym sporo kłopotu (zagadnienie to zostało omówione wcześniej), ale analiza formalna wypadła zdecydowanie lepiej. Nie mniej jednak, biorąc pod uwagę, że taki typ zadań pojawia się co roku, a analiza dzieł sztuki jest jednym z głównych elementów ćwiczonych podczas lekcji, wynik za to zadanie powinien być wyższy. W **zadaniu 10.2.** należało wymienić trzy cechy kompozycji dzieła, w **zadaniu 10.3.** trzy cechy kolorystyki, a w zadaniu **10.4.** dwie cechy sposobu operowania światłem. Poziom wykonania tych zadań wyniósł odpowiednio: 46%, 56%, 69%. Analiza odpowiedzi pozwala stwierdzić, że zdający nie opanowali dostatecznie analizy formalnej dzieła malarskiego i często wymieniają cechy „na pamięć”, bez dokładnego przyjrzenia się zamieszczonej reprodukcji. Można zauważyć, że często myli im się kompozycja otwarta z zamkniętą oraz horyzontalna z wertykalną. W przypadku kolorystyki najczęściej pomyłek pojawiło się przy określaniu ciepłej i zimnej kolorystyki. Najmniej problematyczna w tym zadaniu okazała się analiza sposobu operowania światłem w obrazie. Wpływ na to mógł mieć także fakt, że tutaj zdający mieli wymienić jedynie dwie cechy.

Poniżej zamieszczono trzy przykładowe rozwiązania wraz z komentarzem (przykład 14., 15. i 16.).

Przykład 14.

- kompozycja zamknięta - główna scena zamknięta w ramach obrazu
- kompozycja wielopostaciowa
- kompozycja horyzontalna

Komentarz: Odpowiedź kompozycja horyzontalna jest błędna. Zaprezentowana scena przedstawia pejzaż, który zapewne kojarzy się z układami poziomymi. Dokładana analiza dzieła pozwala jednak stwierdzić, że w przypadku tego obrazu zdecydowanie dominują linie pionowe.

Przykład 15.

- szeroka góra białego
- jasne światło kontrastuje z mrokiem i lodem tworząc plany
- za pomocą różnych kolorów są przedstawiane plany, ciepłe kolory znajdują się na pierwszym planie, zimne z kolei znajdują się w głębi obrazu

Komentarz: Odpowiedź ta została oceniona na 2 punkty. Zdający w nieco nieporadny sposób opisał kolorystykę obrazów, ale zauważył występowanie ciepłych i chłodnych kolorów oraz występujące kontrasty.

Przykład 16.

- pierwszy plan jest pochłonięty cieniem, dźwięk wydaje się blokować światło dla tej części obrazu
- dopiero drugi plan i tło w postaci nieskończonego morza, kąpie się w świetle

Komentarz: Odpowiedź ta została oceniona na 0 punktów, ponieważ oba zdania tak naprawdę dotyczą jednej cechy: kontrastu pomiędzy ciemnym pierwszym planem i mocno oświetlonym drugim planem. Aby otrzymać 1 punkt za to zadanie należało podać dwie poprawne cechy światłocienia.

Ostatnią grupę zadań stanowią trzy zadania łatwe i jedno zadanie bardzo łatwe. Zdający nie mieli większych trudności z rozwiązaniem zadania prawda-falsz (**zadanie 3.**, poziom wykonania – 84%), z analizą planów budowli (**zadanie 7.**, poziom wykonania – 82%) i z analizą tekstu źródłowego dotyczącego sztuki postimpresjonistów (**zadania 12.1. i 12.2.**, poziom wykonania 89% i 94%). W tej grupie satysfakcjonujący jest zwłaszcza wynik zadania dotyczącego analizy planów architektonicznych budowli. Pokazuje on, że zdający potrafili przełożyć dwuwymiarowy rysunek planu na trójwymiarową bryłę.

Ogólny wniosek płynący z analizy zadań w części testowej arkusza maturalnego jest taki, że maturzyści całkiem dobrze radzą sobie z analizą formalną dzieł, ale duży problem cały czas stanowi rozpoznawanie i klasyfikacja stylowa dzieł.

Wypracowanie

W drugiej części arkusza, w której sprawdzano umiejętność pisania wypracowania, zdający mieli za zadanie napisać wypracowanie na jeden z dwóch podanych tematów (**zadanie 15.**). W temacie pierwszym należało przedstawić, w jaki sposób architektura może być wyrazem prestiżu i władzy. Wypracowanie powinno zawierać analizę trzech budowli pochodzących z okresu nowożytnego.

Drugi temat dotyczył sztuki XIX–XX wieku i odnosił się do wypowiedzi Marcela Duchampa: *Nic nie jest wart obraz, który nie szokuj*. Aby zilustrować temat należało odwołać się do trzech dzieł sztuki, które zszokowały odbiorców.

Wypracowanie jest oceniane według czterech kryteriów głównych, tj.:

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia.
2. Treść.
3. Terminologia.
4. Kompozycja i struktura wypowiedzi.

Pierwsze kryterium pozwala ocenić, czy praca napisana została na temat. Spośród pozostałych kryteriów najważniejsze było kryterium 2. Treść (poziom wykonania – 42%).

Poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium treści mieści się w przedziale zadań trudnych, co oznacza, że większość prac charakteryzowała się powierzchownym podejściem do analizowanego zagadnienia. Zdający często podawali błędne przykłady lub brakowało pogłębionej analizy i interpretacji dzieł sztuki. Bardzo często maturzyści nie odwoływali się do kontekstu i nie odnosili się do problemu zawartego w temacie.

Temat pierwszy był znacznie rzadziej wybierany. Największe wyzwanie stanowiła analiza wybranych obiektów tak aby wymienić te cechy budowli, które rzeczywiście pozwalały podkreślić prestiż i władzę fundatora. Zdający nie musieli ograniczać się tylko do budowli świeckich. Zaskakująco utrudnieniem stanowiły także ramy czasowe wyznaczone w temacie. Mogły to być jedynie budowle z nowożytności. Wielu zdających błędnie podawało także obiekty ze średniowiecza czy XIX wieku. W przypadku tematu dotyczącego architektury zdający często mają także problem z podaniem architektów budowli.

Temat drugi był znacznie chętniej wybierany i pozwalał na dużą większą swobodę w wyborze dzieł sztuki. Z drugiej strony okazało się to także trudnością, ponieważ w wielu pracach uczniowie bardzo powierzchownie i zdawkowo przedstawili temat. W przypadku wyboru tego tematu o wartości pracy stanowiła przede wszystkim argumentacja, która powinna podkreślać te cechy/elementy dzieł, które rzeczywiście były kontrowersyjne i wzbudzające zdziwienie czy nawet oburzenie. Można było odnieść się zarówno do formy dzieła jak i jego treści.

W wielu pracach, niezależnie od wybranego tematu, widoczne było stosowanie języka ubogiego w terminologię, zwłaszcza w wypracowaniach na temat 2. Maturzyści przy opisie i analizie dzieł nie stosują profesjonalnych terminów typowych dla historii sztuki. Nie nazywają detali architektonicznych, nie znają określeń dotyczących kolorystyki obrazów czy kompozycji. W tym roku potwierdza to także wynik: poziom wykonania umiejętności sprawdzanych w tym kryterium wyniósł jedynie 38%.

Dość dobry wynik uzyskali zdający w kryterium *Kompozycja i struktura wypowiedzi* (poziom wykona 44%). Jak co roku największą trudność mają uczniowie z poprawnym wnioskowaniem. Prace często nie zawierały wniosków wynikających z przytoczonej argumentacji lub we wnioskowaniu powielano informacje zawarte we wstępie.

Poniżej przykład pracy na temat pierwszy. Zdający podał poprawne przykłady: dwa dotyczące architektury świeckiej i jeden architektury sakralnej. Nie odniósł się jednak w żadnym z przykładów do kontekstów. Opis i analiza dzieł jest rozwinięta, ale jednak uboga w profesjonalną terminologię. Zdający w większości powtarza ogólnikowe argumenty dotyczące przepychu, bogactwa dekoracji i dynamicznych form. Wnioski są uproszczone i nie wynikają z toku wypowiedzi. Praca została oceniona na 14 punktów.

Dla przedstawicieli starożytnej architektury i jej forma odgrywały ważną rolę w kontekście prestiżu i monarchii. Królowie władali chałupnikami, miastem, w którym mieszkali swoje życie oraz statystyką. Dla władców budowano pałace, rezydencje, które niekiedy stanowiły ich wyjątkową część charakterystyczną.

..... Pierwszym przylotem jest pałac w Warszawie we Francji.
Zbudowany według planu słynnego ludwika XIV-ego. Ta słynna
postać oświeciła spojrzenie na architekturę i sztukę tamtego czasu.
Pałac w Warszawie idealnie reprezentuje swojego władcy. Charakte-
ryzują się on typowym dla Baroku przepychem i bogactwem,
ale również klasycystyczną prostotą i spokojem. Pałac Warszawski
jest zbudowany na planie przypominającym literę H. Wybudowa-
no go również zgodnie z życzeniem zarządu i środowiska stolicy.

~~2. zadanie~~. Do pałacu z polecenia króla dobudowano ogrody.....
~~Ogrodziki~~ reprezentacyjne, w których możemy znaleźć malarstwo,
~~2. zadanie~~
~~3. zadanie~~ ilość alejek utworzonych w geometryczny sposób,
~~4. zadanie~~
~~Do Andrzeja~~ fontann, posągów oraz rzeźb, które miały

Fasadę pałacu zdobiją słupy, płaskorzeźby, bogato zdobione kolumny, możemy również zobaczyć na niej wpływy klasycyzmu, takie jak rzymskie portyki, kondygnacje oraz inspirowane antykem. Wnętrze pałacu, jeszcze bardziej bogate jest wyposażone słupami i marmurami. ~~Właścicielami pałacu byli liczni portrety dworskiego~~

~~ona jego popularność~~ Komnaty kiersalu zdabiają liane portreby i...
 papierosa dudila cater nastego Bogactwa i nagromadzenie dekoracyi...
 sz. cechy charakterystyczne, barokowych budowl. W najpopularniejszym
 pomieszczeniem pałacu jest oczywiście sala dusterowa. Jedną z jej stron...
 pokrywają wysokie lustra, a ścianę naprzeciwko niej ogromne okna...
 Komnata edki ogromne wrażenie i jest niezwykle pałacu. Krol...
 Ludwik czterasty idealnie scharakteryzował się swoim pałacem...
 ilość bogactw i dekoracyi jego przydany: pokazuje jego wysoki...
 status i władzę ona idealnie ~~stworzy~~ pokazuje jego nacytyczny...
 osobowość.

Następnym przykładem jest „Pałac na wodzie” w...
 Pałacem Stanisławskim w Warszawie. Kształt wybudowany za...
 czasu panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Był...
 on ładny, lekony, bardzo dobrze orientował się w sytuacji ona...
 modnie. Za jego sprawą powstał styl stanisławowski, czyli...
 styl inspirowany Ludwikiem czterastym. Styl Poniatowskiego...
 był bardzo podobny do tego w Wersalu. Fasada Pałacu na...
 wodzie” jest klasycystyczna. Budowla ma dwie kondygnacje.

Właśnie dzięki temu są większe i wyższe niż te na wyspie. Tutaj również...
 występują rytmiczne podziały ~~placami~~ pilastrami i antycznymi...
 słupkami. Budynek ten jest harmonijny i elegancki, charakteryzuje...
 się spokojem. Poniatowski chce upodobnie się do francuskiego króla...
~~stanisława~~ i wybudował następną, lecz budując pałac budował...
 „Pałac na wodzie” w Warszawie idealnie oddaje charakter ówczesnego...
 władcy ona pokazuje jego upodobanie.

Ostatnim przykładem odchodzącym od formy króla i jego
 pałacu są kościoły barokowe. W okresie ~~baroku~~ kontrreformacji
 kościół chciał podnosić swój władcy oraz prestiż poprzez tworzenie
 pełnych przepychu, pompatycznych budowli sakralnych. Aby okazać
 bogactwo i swoją rolę kościoła wnoszono budowle o niesamowitym
 charakterze. Fasady kościołów barokowych wypełniano rzeźbami,
 płaskorzeźbami, atotem, marmurem. Wnętra również nie były
 mniej dekoracyjne. Dynamizm i przepych to określenia, które
 idealnie charakteryzują kościoły barokowe. Kościoły wypełniano
 dynamicznymi rzeźbami o dynamicznych kompozycjach. Częstym
 połączeniem kolorystycznym było złoto i ciemny marmur.
 Kościoły tworono wielomówne na planie krzyża łacińskiego,
 prostokąta, lub nawet owalne rotundy. W Pałacu miastem,
 w którym możemy znaleźć dwa kościoły barokowych jest
 Włocławek. Jednym z nich jest kościół św. Anny. Możemy
 znaleźć w nim wszystkie cechy charakterystyczne tego okresu.
 Kościoły w okresie baroku wyrażały władzę i rolę kościoła w
 społeczeństwie. Architekci chcieli stworzyć wszystkie powyższe formy
 chcieli pokazać ~~podkreślić~~ własność i władzę kościoła.

Z powyższych przykładów wynika, że architektura służyła
 władcą do pokazania swojej siły, pałacy i prestiżu.

Pałace posiadały własność i władzę, a kościoły ~~własność i władzę~~
~~siłę~~ a budowli sakralne własność i władzę kościoła.

Zamieszczone poniżej wypracowanie na temat drugi zostało ocenione na wysokie 19
 punktów. Temat wypracowania został przedstawiony w obszerny i wyczerpujący sposób.
 Wybór przykładów był przemyślany i pokazywał różne spojrzenie na problem postawiony
 w temacie. Należy także podkreślić, że każdy z przykładów opatrzony został szerokim
 kontekstem historycznym. Jedynie wnioskowanie jest uproszczone i dlatego zdający stracił
 tutaj jeden punkt.

nie da się ukryć, że jedną z nadrzędnych funkcji sztuki jest wywieranie wpływu na swojego odbiorcę, co często wiąże się z wzbudzaniem skrajnych emocji - takich jak szokowanie.* Na przestrzeni wieków artyści w tym celu sięgali po różne rozwiązania, popisując się zdolnością precyzyjnego oddania szeregów ~~precyzyjny~~ czy umiejętnością tworzenia skomplikowanych do skrajności możliwości kompozycji. Jednak to właśnie sztuka XIX i XX wieku osiągnęła apogeum w tej dziedzinie.

W XIX wieku wiele artystów prezentowało swoje dzieła na tzw. Salonach, które - obok Akademii - pełniły kluczową rolę w życiu

* Podkreślając to słowa Duchamp'a, według którego szok jest ^{główną} wartością sztuki.

MHSP-R0_100

Strona 23 z 28

kulturalnym europejskich miast. Jednak, aby dzieło zostało pokazane na wystawie, musiało zostać zaakceptowane przez komisję. ^{W roku 1863} rekordowa liczba odrzuconych ~~wielu~~ prac ^{przeżyła} się do ogłoszenia przez Napoleona III dodatkowego wydarzenia, które obecnie określamy jako Salon Odrzuconych. Wtórnie na tym salonie prezentowane były ^{obraz} ~~obrazy~~ „Śniadanie na trawie” Edwarda Manet'a. ~~Artysta, później związany~~ ^{z nurtem impresjonizmu} przedstawił na ~~prezentacji~~ ^{scenie rodzajową} ^{z otoczoną postacią} wielofigurálną kompozycję ~~była~~ ^{cechowała} poprawność proporcji i brak widocznej deformacji formy. Artysta

rdennie doskonale odwzorował kolorystykę i światło ~~zobrazował~~ – brak tu abstrakcyjnych barw czy też sztucznego ^{karykaturalnego} oświetlenia.

~~Obraz~~ Obraz cechuje malarskie podejście (przewaga plany barwnej nad linearyzmem) ^{widoczne również} w późniejszych dziełach impresjonistów.

~~dotychczasowe~~ ~~był~~ ~~przez~~ ~~formę~~ ~~druga~~ ~~rodziła~~ ~~scandalu~~ ^{nieforma, ale} źródłem kontrowersji była ~~tematyka~~ tematyka,

a dokładne przedstawienie postaci kobiecych w akcie. Oczywiście sam akt nie był niczym rewolucyjnym, jednak wprowadzenie go

do pozornie niepasującej sceny miało tutaj większe znaczenie. Nagie ciała kobiece

zdarzały się łamać zasady decorum, a także ~~wpływały~~ ^{wpływały} przez akademickie kręgi

^{temon}

hierarchię tematów malarstwa. Co ciekawe,

zabieg ten nie był przypadkowy – inspiracją

dla maneta był „Koncert wrejski” Tytiana,

na którym nagie postaci są symbolami

muz grających mężczyzn.

Nie tylko podjęty przez artystę temat

może szokować odbiorców. W 1905 roku miejsce

miata wystawa, na której bardziej zachowawcza

rzeźba została okrzyknięta mianem „Donatella

wśród dzikich bestii”. ^{Od francuskiego słowa} ~~le farces~~ ~~artystów~~ ~~z tej wystawy~~ ~~określono~~ ~~fowistami~~ ~~fowistami~~ ~~z grupy~~ ~~nazwa~~ ~~brata~~ ~~się~~ ~~artystów~~ ~~z tego~~

~~wydarzenia~~ ~~W tym nurcie~~ ~~tworzyli~~ także Matisse, a jednym z jego obrazów jest

„Portret żony z zieloną przeog”. Zgodnie z założeniami

fowistów artysta zastosował ~~z~~ nasyczoną kolorystykę

która przybiera momentami abstrakcyjny charakter,

czego przykładem jest tytułowa zielona przeog.

Przedstawienie cechuje także ~~odejście od mimesizmu na rzecz~~
~~silnej praszczynowości~~ Sposób, ^{przedstawienie}
 w jaki malował fowizm odbiegał od tradycyjnie
 przyjętych zasad światłocienia oraz kolorystyki,
 co mogło powodować zdziwienie odbiorców.
~~Warto też wspomnieć~~ jedno z najstojniejszych dzieł sztuki wzbudzających
 kontrowersje, czyli "Fontanna" autorstwa
 Marcela ^{Duchampa} ~~Duchampa~~. Twórca należał do
 ugrupowania dadaistów, silnie związanych
 z działającym w Zurichu Cabaretem Voltaire.

Ten awangardowy nurt był reakcją na doświad-
 czenie I wojny światowej, które obnażyło
 absurd tego świata. "Dada" miało być właśnie
 tym absurdem, żartem, a artyści tacy jak
 Duchamp dążyli do stworzenia tzw. "Anty-sztuki".
 Wspomniany "Fontanna" to dzieło w nowatorskiej
 technice ready-made (co oznacza zastosowanie
 przedmiotów codziennego użytku w roli dzieła sztuki).
 Dadaista widząc ogłoszenie muzeum postanowił
 wystać do niego zakupiony przez siebie pisuar,
 jedynie podpis ^{wyciągnąć} ~~z~~ nazwą
 producenta "R. Mutt" i datą produkcji. ^{Przedmiot} ~~Przedmiot~~
 stał się tym samym ^{eksponatem muzealnym} ~~dziełem sztuki~~. Szokujący
 zamysł wyniesienia do rangi dzieła sztuki
 przedmiotu codziennego stał się źródłem nie
 tylko szoku wśród odbiorców, ale także inspiracji
 dla późniejszych artystów. Mimo kontrowersji

„Fontanna” Duchamp’a niezaprzeczalnie
rewolucjonizowała myślenie o sztuce, ^{będąc} ~~zaskakującym~~
~~zaskakującym~~ ^{zaskakującym} ~~rozwojem~~ sztuki konceptualnej (która
stawia ^{ideę} ~~pojęcie~~ artysty na równi z realizacją).
Artysty szokowali odbiorców na różne sposoby.
Czasem źródłem zbulwersowania była forma
dzieła, a czasem tematyka, którą porusza.
Bez względu na przyczynę kontrowersji, szok
i skrajne emocje były często oznaką nowatorskiego ^{kre}
~~podjęcia~~ podejścia artysty. Tym
słowami Marcela Duchamp’a: „Nic nie
jest wart obraz, który nie szokuje” mogą mieć
tutaj wyraźne uzasadnienie.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejszą część arkusza maturalnego od lat stanowią zadania wymagające znajomości konkretnych dzieł sztuki. Zdający często wykazują się pobieżną wiedzą, podając tylko jedną z wymaganych w zadaniu informacji, np. tylko autora lub tylko tytuł. Dużą trudność stanowi także klasyfikacja stylowa dzieł. Dlatego należy zwrócić uwagę, aby maturzyści ćwiczyli rozpoznawanie dzieł sztuki oraz określanie stylu lub kierunku na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych.
2. Zadania dotyczące sztuki XX wieku znalazły się w grupie zadań bardzo trudnych i trudnych. W tych zadaniach najczęściej pojawiają się pola bez odpowiedzi. Może to świadczyć o tym, że zdający nie zdążyli przerobić tego materiału. Należy pamiętać, że zakres materiału z historii sztuki obejmuje okres od prehistorii do początku XXI wieku. Powinno się zatem tak zaplanować lekcje, aby zaprezentować także sztukę XX wieku.
3. Duży problem stanowi także znajomość terminologii charakterystycznej dla historii sztuki. Poza znajomością pojęć należy także rozwijać umiejętność wykorzystania ich w praktyce. Zadania dotyczące analizy dzieł sztuki oraz wypracowania pokazały, że zdający nie potrafią stosować fachowej terminologii, opisując dzieła sztuki. Coraz częściej w pracach maturzyści posługują się językiem potocznym lub nie znając odpowiednich terminów, stosują formę opisową. W toku kształcenia należy zwrócić uwagę na doskonalenie wiedzy z zakresu terminologii oraz umiejętności wykorzystania jej przy opisie i analizie dzieł sztuki.

4. Wynik uzyskany w tym roku za wypracowania pokazuje, że jest to umiejętność, którą należy doskonalić. Zdający mają przede wszystkim problem z odwoływaniem się do problemu zawartego w temacie oraz przeprowadzeniem pogłębionej i wnikliwej analizy zawierającej odwołanie się do kontekstów. Należy zwracać uwagę uczniom, aby uważnie czytali polecenia, a przy wyborze przykładów do omówienia kierowali się wymaganiami postawionymi w temacie.

Język łaciński i kultura antyczna

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej został przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z języka łacińskiego i kultury antycznej składał się z trzech części i zawierał 15 zadań.

W pierwszej części zdający dokonywał autorskiego przekładu tekstu łacińskiego na język polski, a także rozwiązywał zadania do tego tekstu.

Druga część arkusza wymagała rozwiązania testu kulturowo-gramatycznego który sprawdzał znajomość realiów historyczno-kulturowych, literatury oraz wybranych zagadnień z historii Greków i Rzymian oraz zagadnień z gramatyki.

Ostatnia część arkusza składała się z dwóch zadań otwartej odpowiedzi. Pierwsze zadanie polegało na przetłumaczeniu i interpretacji łacińskiej dewizy. W drugim zadaniu zdający mieli opisać i zinterpretować scenę przedstawioną na zamieszczonej reprodukcji dzieła malarskiego.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		6
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	6
	z techników	0
	z branżowych szkół II stopnia	0
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	0
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	2
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	4
	ze szkół publicznych	6
	ze szkół niepublicznych	0
	kobiety	2
	mężczyźni	4
	bez dysleksji rozwojowej	5
	z dysleksją rozwojową	1

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono – 3 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Języka Łacińskiego.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	0
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	0
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
Ogółem		0

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			6 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			5
Liczba zespołów egzaminatorów			-
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			-
Liczba egzaminatorów			-
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			-
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	-
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	-
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	-
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	-
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	-
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. poz. z 2024 poz. 302, z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	6	–	–	–	–	–	–
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	6	–	–	–	–	–	–
z techników	0	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Komentarz

Wstęp

W 2025 roku średni wynik uzyskany przez zdających egzamin maturalny z języka łacińskiego i kultury antycznej wyniósł 50%. Wynik ten pokazuje, że zawarte w arkuszu egzaminacyjnym zadania były dla wielu zdających trudne.

Maturzyści najlepiej poradzili sobie z zadaniami z zakresu II obszaru wymagań ogólnych (kompetencje kulturowe), dla którego poziom wykonania zadań wyniósł 63%. Na poziomie 55% wykonane zostały zadania z zakresu III obszaru wymagań ogólnych (kompetencje społeczne). Najslabiej zdający poradzili sobie z zadaniami z zakresu I obszaru wymagań ogólnych (kompetencje językowe), dla którego poziomu wykonania wyniósł 43%. Oznacza to, że najtrudniejsze okazały się dla zdających zadania językowe, tj. tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski oraz zadania sprawdzające znajomość morfologii i składni języka łacińskiego, w tym umiejętność dokonywania transformacji gramatycznych.

Arkusz składał się z 15 zadań, spośród których jedno polegało na tłumaczeniu tekstu łacińskiego na język polski (zadanie 1.), cztery kolejne to zadania związane z tłumaczonym tekstem: językowe (2. i 3.) i kulturowe (4. i 5.). Ich celem było sprawdzenie znajomości kontekstu językowego, kulturowego i historyczno-literackiego tłumaczonego tekstu łacińskiego. Kolejne zadania to test kulturowo-gramatyczny: trzy zadania sprawdzające kompetencje językowe (zadania 6.–8.), w tym jedno sprawdzające znajomość wyrażen łacińskich funkcjonujących we współczesnej polszczyźnie, i pięć zadań sprawdzających kompetencje kulturowe (zadania 9.–13.). Zadania z testu kulturowo-gramatycznego nie były powiązane z tłumaczonym tekstem łacińskim. Dwa ostatnie zadania miały charakter interpretacyjny, w tym jedno (zadanie 14.) polegało na tłumaczeniu

i interpretacji dewizy łacińskiej, a drugie (zadanie 15.) oparte było na analizie i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej na ilustracji.

Analiza jakościowa zadań

I. Przekład tekstu łacińskiego na język polski i zadania do tłumaczonego tekstu

Zadanie 1. polegało na przetłumaczeniu tekstu łacińskiego opracowanego na podstawie traktatu filozoficznego Cyserona *O starości* (*Cato Maior sive de senectute* 17, 37, 38). Tekst nie miał charakteru narracyjnego, ale jego treść stanowiła zamkniętą całość i odnosił się do poglądów Cyserona na temat zalet starości i postaci Appiusza. Pod tekstem zamieszczone zostały objaśnienia imion i nazw własnych oraz znaczenie rzadkich wyrażen idiomatycznych i słów użytych w nietypowym kontekście semantycznym. W czasie tłumaczenia tekstu zdający mogli korzystać ze słownika łacińsko-polskiego.

W tłumaczeniu tekstu łacińskiego zdający musieli wykazać się znajomością form morfologicznych i charakterystycznych dla łaciny struktur składniowych oraz wieloma umiejętnościami z zakresu kompetencji językowych, kulturowych i translacyjnych. Do prawidłowego wykonania zadania niezbędne były umiejętności poprawnego rozpoznawania form i struktur gramatycznych, identyfikowania form podstawowych zawartych w tekście jednostek leksykalnych, wyszukiwania ich w słowniku oraz dobierania odpowiednich i właściwych dla danego kontekstu ekwiwalentów semantycznych. Złożonym i wymagającym zadaniem było wreszcie konstruowanie poprawnego pod względem językowym przekładu, w którym zdający musieli oddać treść tekstu łacińskiego. Zadanie translacyjne wymagało więc od zdających także znajomości podstawowych technik przekładu tekstu, umiejętności rozpoznawania kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu oraz znajomości głównych cech gatunkowych i stylu autora dzieła, na podstawie którego skonstruowany został tekst egzaminacyjny.

Poziom wykonania zadania (43%) jest porównywalny ze średnim wynikiem z ubiegłego roku. Wynik ten wskazuje na to, że tłumaczenie tekstu sprawiało zdającym trudność. Większość przekładów zawierała typowe błędy. Zdarzyły się także arkusze, w których zdający nie przetłumaczyli prawidłowo tekstu lub w ogóle nie podejmowali próby rozwiązania tego zadania. Zdający najczęściej poprawnie tłumaczyli poszczególne frazy, ale nie potrafili skonstruować poprawnego przekładu całego tekstu. Często nie oddawali treści tekstu albo ją zmieniali. Bardzo często popełniali błędy wynikające z niewystarczającej znajomości form morfologicznych (np. zmiana liczby, nieprawidłowe tłumaczenie czasu lub strony, błędne łączenie słów w związki składniowe), składni łacińskiej (np. niepoprawne tłumaczenie, zły wybór znaczenia wieloznacznych spójników zdań podrzędnych) lub braku umiejętności poprawnego tłumaczenia charakterystycznych dla języka łacińskiego struktur składniowych (np. *accusativus cum infinitivo*). Przekłady tekstu często były niespójne, nielogiczne i niepoprawne pod względem językowym albo nie oddawały rzeczywistego sensu i treści tekstu łacińskiego. Poniżej zamieszczone zostały przykłady tłumaczenia tekstu: dobrego (przykład 1.), słabego (przykład 2.) i całkowicie niepoprawnego (przykład 3.).

Przykład 1.

Starzec nie robi tego, co młodzieńiec; ale jednak wiele robi
 większych i lepszych. Nie siłą albo nawet szybkością
 ciała niesione są rzeczy wielkie, lecz ~~maximam~~ ^{maximam} ~~się~~
 namysłem, godnością, sposobem myślenia, ~~których~~ ^{których} ~~właśnie nie~~
~~rzeczy sądziwego, nie jest tylko sądziwy nie~~
 (to) rzeczy sądziwy nie tylko nie osieroca (*indicatives*
~~presentis proini~~), lecz także ~~poniższa~~. Czterech silnych
~~syndw, pięć córek~~ jest porabiany, ale lecz także (je).
 poniższa. Czterech silnych syndw, pięć córek, tak wiele
 w domu. Appiusa ślepego i starca a z: i Appiusz
 zaślepiony starzec oddawał. Nie tylko posiadał
 godność, lecz także ~~władzę~~ ^{nad swoimi} ~~władzę~~
 Bali się niewolnicy, ~~go~~ ~~obawiali~~ ^{leżeli} się
 dniei, wszyscy się go bali. Silny w całym domu
 był obyczaj ojcowski i dyscyplina w ten sposób
 zapewne sądziwy czynny jest, jeśli ~~ani swi~~ ^{on sam}
~~pozostawia~~ ^{pozostawia} ~~je~~ ^{je} ~~prawa swą~~ ^{utrzymuje}
 jeśli nikogo spod swojej władzy (nie) wypuszcza,
 jeśli ciągle i aż do ostatniego tchu nad swoimi
~~bo~~ ~~jest~~ ~~panem~~ ~~panuje~~

Przykład 2.

Stany nie robi tego co młody: jednak dużo dobrego i
 szlachetnego robi. Żal mi wprawdzie, albo żmudny ucieszenie,
 dużo dorasta, lecz Tacy, powiększa umiarkowanie, których
 sposób myślenia nie tylko młody lecz także rozróżnia
 się. Ceterum silnych ciępców i pięć obywateli, poszły
 do domu Appiana ślepego i starego. Natężył swoją duszę
 tak jak zaciśnięcie ~~z~~ władzę nie męcząc się sukcesem
 zestarzał się. Straszny niewolnik czytał książki cenny
 każdy, który młodzi. Nabierali siły w niej pokonali
 przyznawanie częściowo i nauki. Tak więc starość cecji
~~je~~, jeśli więc sam ^{ci} zobowi, tak się przed sobą
 wstrzymujasz, tak umiarkowany jest, tak w ostatecznym
 toku życia przeobrazi w was.

Przykład 3.

Nie faktem była jego sprawiedliwość,
 było o wiele więcej prawdziwych faktów.
 Nie mówiono o tym, z kasulami i
 senatem nie tylko, lecz także wazynami
 ceterum istoma filozofami, wszystkimi
 synami dawali dany Apianowi.
 Posiadał siedem praw i nie tylko,
 znał języki i czuł nad swoim
 imperium. Wszyscy obywatele byli w nim.
 Nakazywał im państwu i dyscyplinę.
 Był szczeni i nikomu poproszany.
 sprawca wielka wiatka nad swoimi
 obywatelami.

W tej części arkusza znalazły się także 4 zadania do tłumaczonego tekstu: dwa zadania otwarte o charakterze językowym, sprawdzające znajomość gramatyki łacińskiej

i umiejętność tworzenia form fleksyjnych, oraz dwa zadania o charakterze kulturowym, sprawdzające znajomość kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu. Poziom wykonania tych zadań był zróżnicowany. Znacznie gorzej wypadły zadania językowe, polegające na tworzeniu form morfologicznych (czasownikowych w zadaniu 2. i przymiotnikowych w zadaniu 3.). Poziom wykonania tych zadań (odpowiednio 37% i 39%) świadczy o słabej znajomości fleksji łacińskiej. Poniżej zamieszczone zostały przykłady częściowo poprawnego (przykład 4.) i niepoprawnego (przykład 5.) rozwiązania zadań.

Przykład 4.

Zadanie 2. (0–1)

Do podanych form *participium perfecti passivi* dopisz po jednej formie *participium praesentis activi*.

1. emancipatus – ...*emancipans*.....
2. intentus – ...*intens*.....

Zadanie 3. (0–1)

Do podanych form rzeczownika *mos* dopisz po jednej formie przymiotnika *patrius, -a, -um* w takim samym przypadku, tej samej liczbie i w tym samym rodzaju.

1. more – ...*partiam*.....
2. morum – ...*partiarum*.....

Przykład 5.

Zadanie 2. (0–1)

Do podanych form *participium perfecti passivi* dopisz po jednej formie *participium praesentis activi*.

1. emancipatus – ...*emancipatum*.....
2. intentus – ...*intetum* / *intentis*.....

Zadanie 3. (0–1)

Do podanych form rzeczownika *mos* dopisz po jednej formie przymiotnika *patrius, -a, -um* w takim samym przypadku, tej samej liczbie i w tym samym rodzaju.

1. more – ...*marior* / ...*mo.rius*.....
2. morum – ...*mor.issimum* / ...*monior*.....

Lepiej niż zadania językowe wypadły zadania odnoszące się do kontekstu kulturowego tłumaczonego tekstu łacińskiego. Poziom wykonania tych zadań był bardzo zróżnicowany: zadania 4. wynosił 71%, a zadania 5. – 49%. Zdający w zadaniu 5. mieli duże trudności ze wskazaniem związku załączonego w arkuszu materiału ilustracyjnego z postacią Appiusza. Może to świadczyć zarówno o słabym przygotowaniu z zakresu spuścizny materialnej

antyku, jak i braku umiejętności syntezy posiadanej wiedzy i dostrzegania związków kulturowych. Poprawne rozwiązanie ilustruje przykład 6., a niepoprawne przykład 7.

Przykład 6.

Zadanie 4. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Cycon w trakcie swojego konsulatu wygłosił mowy przeciwko Katylinie.	☒ P	☐ F
2.	Cycon po zwycięstwie nad Galami odbył triumf.	☐ P	☒ F
3.	Cycon był wrogiem Marka Antoniusza i dlatego znalazł się na listach proskrypcyjnych.	☒ P	☐ F

Zadanie 5. (0–1)

Wyjaśnij związek obiektu przedstawionego na ilustracji z postacią Appiusza.

Na obrazie znajduje się Via Appia, czyli najstarsza droga rzymska nazwana po Appiuszu.

Przykład 7.

Zadanie 4. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Cycon w trakcie swojego konsulatu wygłosił mowy przeciwko Katylinie.	☒ F	☐ P
2.	Cycon po zwycięstwie nad Galami odbył triumf.	☒ F	☐ P
3.	Cycon był wrogiem Marka Antoniusza i dlatego znalazł się na listach proskrypcyjnych.	☐ P	☒ F

Zadanie 5. (0–1)

Wyjaśnij związek obiektu przedstawionego na ilustracji z postacią Appiusza.

Świątynia została wybudowana na jego cześć, aby upamiętnić jego pasy nania.

II. Test kulturowo-gramatyczny

W tej części znalazło się łącznie osiem zadań: dwa zadania otwarte z zakresu gramatyki (6. i 7.), jedno zadanie otwarte zawierające wyrażenia łacińskie używane we współczesnej polszczyźnie (8.) oraz pięć zadań z zakresu kultury antycznej (9., 10. – zamknięte; 11., 12., 13. – otwarte).

Podobnie jak w zadaniach odnoszących się do tekstu także w teście kulturowo-gramatycznym widoczna była wyraźna różnica poziomu wykonania zadań. Gorzej zdający poradzi sobie z zadaniami językowymi, które polegały na dokonaniu transformacji zdań (poziom wykonania zadania 6. wynosił 38%, a zadania 7. – 53%). Pojawiające się błędy, przede wszystkim w zakresie rozpoznawania i tworzenia form fleksyjnych, świadczą o niskim stopniu opanowania przez zdających zagadnień gramatycznych z zakresu morfologii i elementarnych dla łaciny struktur składniowych. W zadaniu 8., którego poziom wykonania wynosił 65%, zdający musieli podać polskie odpowiedniki używanych współcześnie wyrażen łacińskich. Poziom wykonania zadań kulturowych zamkniętych wynosi 69% (zadanie 9.) i 55% (zadanie 10.). Zadania te odnosiły się do treści z zakresu mitologii, literatury, filozofii i historii sztuki antycznej. Zadania otwarte odnosiły się do wymagań z zakresu mitologii greckiej, historii i historii literatury rzymskiej. Zdający najlepiej poradzi sobie z zadaniem 11., zawierającym materiał ikonograficzny (poziom wykonania 73%). Pozostałe dwa zadania zostały rozwiązane na podobnym poziomie: zadanie 12. – 59%, zadanie 13. – 57%. Poniżej zamieszczone zostały przykłady poprawnego (przykład 8) i niepoprawnego (przykład 9) rozwiązania zadań otwartych językowych oraz częściowo poprawnego rozwiązania dwóch zadań otwartych kulturowych (przykład 10.).

Przykład 8.

Zadanie 6. (0–1)

Zastąp podkreślony wyraz analogiczną formą wyrazu podanego w nawiasie.

Tu, Marce, Romam properabis. (venio, venire, veni, ventum)

.....Tu, Marce, Romam venies..... (indicativus, futuri I).....

Zadanie 7. (0–1)

Przekształć zdanie, stosując składnię *accusativus cum infinitivo*.

Puellae in horto ludunt.

Videmus~~puellas~~ puellas..... in horto ludere.....

Zadanie 8. (0–1)

Podaj polskie odpowiedniki podanych niżej łacińskich wyrażen.

1. ad rem – do rzeczy.....
2. et cetera – i...tak...dalej.....

Przykład 9.

Zadanie 6. (0–1)

Zastąp podkreślony wyraz analogiczną formą wyrazu podanego w nawiasie.

Tu, Marce, Romam properabis. (venio, venire, veni, ventum)

...Veni.....

Zadanie 7. (0–1)Przekształć zdanie, stosując składnię *accusativus cum infinitivo*.

Puellae in horto ludunt.

Videmus puella in horto ludunt.....**Zadanie 8. (0–1)**

Podaj polskie odpowiedniki podanych niżej łacińskich wyrażen.

1. ad rem – do ostatniego.....2. et cetera – i zresztą.....

Przykład 10.

Zadanie 12. (0–1)Wyjaśnij, odwołując się do historii starożytnego Rzymu, dlaczego wyrażenie *przekroczyć Rubikon* oznacza podjęcie decyzji, od której nie ma odwrotu.

...Pomiedzenie...nawiązuje do początku.....
 ...wojny domowej...w Rzymie, która rozpoczęła
 ...sie...przekroczeniem...cesara i jego...wojsk.....
 ...przez Rubikon. Wojny domowej nie dało sie.....
 ...zastopować.

Zadanie 13. (0–2)

Uzupełnij tabelę. Obok każdego opisu wpisz imię osoby, do której ten opis się odnosi.

1.	Ostatnia królowa hellenistycznego Egiptu, w wojnie domowej wspierała Antoniusza przeciwko Oktawianowi.	Kleopatra
2.	Rzymski poeta skazany na wygnanie przez cesarza Oktawiana Augusta.	Eutypides Herodot

III. Zadania interpretacyjne

W tej części znalazły się łącznie dwa zadania otwarte: jedno zadanie sprawdzające rozumienie, przekład i umiejętność interpretacji dewizy łacińskiej „*Non omnia possumus omnes*” (zadanie 14.) oraz jedno sprawdzające umiejętność rozpoznawania, opisywania i interpretacji sceny mitologicznej przedstawionej w materiale ikonograficznym (zadanie 15.). Ważnymi elementami w zadaniach były: umiejętność wyjaśniania uniwersalnego sensu dewizy i wskazywania dziedziny życia, w której może mieć ona zastosowanie, umiejętność

wyjaśniania uniwersalnego przekazu sceny mitologicznej oraz umiejętność formułowania krótkiej wypowiedzi w języku polskim, z uwzględnieniem poprawności językowej i właściwej argumentacji. Polecenia zostały sformułowane jasno i precyzyjnie, ze wskazaniem tych elementów, które zdający powinni zawrzeć w swoich wypowiedziach. Poziom wykonania obu zadań wynosił odpowiednio 57% i 51%.

Wykorzystana w zadaniu 15. scena mitologiczna odnosiła się do mitu o sędzie Parysa. Najczęściej pojawiające się błędy w tym zadaniu polegały na nieprawidłowym rozpoznaniu sceny i postaci, niewystarczającym lub niewłaściwym wyjaśnianiu kontekstu kulturowego lub zbyt pobieżnym omówieniu uniwersalnego przekazu sceny. W zadaniu 14. zdarzało się, że zdający podawali niewłaściwy przekład sentencji. Niepoprawne zrozumienie i przekład dewizy mógł prowadzić do błędnej jej interpretacji. W przekładzie niektórzy zdający nieprawidłowo identyfikowali formy przymiotnika *omnis* oraz źle tłumaczyli formę czasownika nieregularnego *posse*. Typowym, powtarzającym się błędem był też brak omówienia uniwersalnego sensu dewizy oraz pobieżne lub niewłaściwe uzasadnienie własnego stanowiska. Bardzo rzadko zdarzały się rozwiązania w całości niepoprawne, ale rzadko też były w pełni poprawne. W wielu wypowiedziach brakowało pojedynczych elementów lub wypowiedzi nie były poprawne pod względem językowym. Poniżej zamieszczone zostały przykłady dobrych rozwiązań zadania 14. (przykład 11.) i zadania 15. (przykład 12.), z których jednak żadne nie może być uznane za w pełni poprawne. Przykłady 13. i 14. natomiast ilustrują całkowicie błędne rozwiązania wynikające z nieprawidłowego zrozumienia i przekładu sentencji i niewłaściwego rozpoznania sceny mitologicznej.

Przykład 11.

Tłumaczenie: *Nie wszyscy mogą wszystko możemy wszystko*
 Interpretacja wraz z uzasadnieniem: *Ukazana na zdjęciu dewiza w swoim najprostszym przekładzie namigrywać może do tego, że każdy człowiek ma swoje ograniczenia, ściany, który przystawione „ściany”, których nie sposób „przeskoczyć”. Dzieląc, do której przed wszystkim może mieć ona zastosowanie jest nauka. Nie dane jest nam być omnibusem w każdej dziedzinie nauki, jak ~~świat~~ panie-
 ma zawsze znaleźć się ten jeden aspekt, który okazać się może trudnością nie do przebycia – stąd chociażby wynikają podziały na tzw. „humanistyczny” czy „ścisłowiec”*

Przykład 12.

Scena odnosi się do konkurencji trzech bogiń o to, która jest najpiękniejsza. Afrodyta, Atena i Hera wybrały Parisa, by ten doł zwyciężczyni zde jabłko z ogrodu Hesperyd. Paris wybrał Afrodytę, ponieważ ta obiecała mu najpiękniejszą wybrankę, jaką była Helena z Troi. ~~W tym~~ Z tego mitu wywodzi się związek frazeologiczny - jabłko niezgody, który jest mocno zakorzeniony w naszej kulturze. Mit jak i ilustracja przechodzą ważną naukę życiową. Paris nie wybrał Afrodyty tylko dlatego, że była piękna, ale ~~ona~~ dojrzałemu mu coś, czego bardzo potrzeba - w porównaniu z innymi bogini mitosami ~~to~~ najbardziej przebiegał Paris. W życiu ~~istotną~~ zdawa się, że nie zawsze będziemy wycisnąć, że nie powinniśmy ~~nie~~ dopuścić do tego, że emocje ~~pr~~ z przegranej nami satysfakcją i pokładamy się, że ~~nie~~ z bliskimi nam osobami i zniszczymy relacje, którą budowaliśmy przez wiele lat.

Przykład 13.

Tłumaczenie: Nie zapomniana postać wszystkich
Interpretacja wraz z uzasadnieniem: Demizja mówi o tym, że obywatele tej miejscowości, którzy przyjeżdżają do miasta nie zostaną zapomnieni po śmierci. Odaje hołd zmarłym bohaterom tego miasta. Dzięki Demizji musi mieć zastosowanie w poborach do armii. Zachęca i pokazuje szacunek do tych którzy bronią miasta.

Przykład 14.

.....Ilustracja namiasuje do mitu o Atlancie
i jej ~~weke~~ ukochanym. Mężczyzna na obrazie
trzyma złote jabłko, które otrzymał od
Afrodyty, aby pokonać w biegu Atlanta.
Dwie kobiety stojące dookół zakochanych
namiasują do gnieju Bogów za brak
wdzięczności za pomoc. W chmurach
widac Afrodyte, która patrzy na nich
z góry. Scena przedstawiona na obrazie
jest uniwersalna pokazuje jakie uczucia
budzą się z brakiem wdzięczności
za udzieloną pomoc. Również pokazuje
sprawiedliwość boską według której
nie ma uinny bez kary. Obraz pokazuje
że powinniśmy doceniać to co otrzymaliśmy
od życia i być za to ~~wdzięcni~~ wdzięczni
i nie zapominać o obowiązkach w czasie
kiedy jesteśmy bardzo szesliwi i zapatrzeni
w siebie.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najłabiej

Zadaniami, z którymi zdający poradzili sobie najłabiej są zadania językowe: tłumaczenie tekstu (zadanie 1. – 43%) i zadania z zakresu gramatyki łacińskiej polegające na tworzeniu form morfologicznych (zadanie 2. – 37%; zadanie 3. – 39%; zadanie 6. – 38%). We wszystkich tych zadaniach popełniane były błędy w zakresie fleksji nominalnej i werbalnej. Bez znajomości fleksji i umiejętności tworzenia poprawnych form nie da się poprawnie rozwiązać także zadań polegających na dokonywaniu transformacji zdań. Niski poziom znajomości fleksji utrudniał, a czasem wręcz uniemożliwiał prawidłowe rozumienie i tłumaczenie tekstu łacińskiego. Popełniane przez zdających typowe dla zadania translacyjnego błędy wskazują na niewystarczające opanowanie przez nich umiejętności związanych z tłumaczeniem tekstu, w tym przede wszystkim rozpoznawaniem struktury gramatycznej i leksykalnej tłumaczonego tekstu, odczytywaniem sensu i odbiorem treści tekstu, identyfikowaniem form podstawowych słów występujących w tekście, doбором odpowiednich ekwiwalentów znaczeniowych łacińskich form morfologicznych, struktur składniowych, leksyki i idiomatyki, tworzeniem logicznego, spójnego i poprawnego pod względem językowym przekładu w języku polskim. Ponadto tłumaczenie tekstu utrudniać może brak umiejętności sprawnego i umiejętnego posługiwania się słownikiem łacińsko-

polskim. Ze względu na niski poziom wykonania zadań gramatycznych i zadania translacyjnego można wysunąć wniosek, że przynajmniej część błędów popełnianych w przekładzie wynika z niewystarczającego poziomu znajomości morfologii i składni łacińskiej.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej to zadania z zakresu kultury antycznej. Poziom wykonania zadanie 4. wynosił 71%, zadania 9. – 69%, a zadania 11. – 73%. Zdający dobrze poradzili sobie także z zadaniem 8. (poziom wykonania 65%), w którym należało podać polskie odpowiedniki łacińskich wyrażen używanych we współczesnej polszczyźnie. W przypadku zadań zamkniętych należy wziąć pod uwagę pewną przypadkowość podawania poprawnych rozwiązań.

Wnioski i rekomendacje

1. Najtrudniejsze dla zdających były zadania językowe, w tym przede wszystkim transformacje gramatyczne i tworzenie form morfologicznych, ale także tłumaczenie tekstu łacińskiego na język polski. Należy zatem zwrócić większą uwagę na doskonalenie i rozwijanie kompetencji językowych i translacyjnych uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego w kolejnych latach.
2. Lepiej niż z zadaniami językowymi zdający poradzili sobie z zadaniami z zakresu kultury antycznej. Należy jednak zwrócić uwagę na głębszą korelację treści nauczanych na lekcjach języka łacińskiego i innych przedmiotów humanistycznych, w tym przede wszystkim historii, języka polskiego, filozofii itp. Szersze spojrzenie na kulturę antyczną i znajomość kontekstu historycznego i kulturowego ułatwi zdającym rozwiązywanie zadań egzaminacyjnych. Pobieżna znajomość zagadnień kulturowych często jest niewystarczająca do prawidłowego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych.
3. Należy zwracać szczególną uwagę na nabywanie przez uczniów i doskonalenie umiejętności odbioru, rozumienia i tłumaczenia tekstu łacińskiego. Nauczanie gramatyki powinno mieć charakter funkcjonalny i służyć budowaniu i rozwijaniu kompetencji translacyjnej uczniów.
4. W procesie nauczania należy zwracać większą uwagę na analizę i twórczą interpretację materiałów źródłowych, w tym także materiałów ikonograficznych. Materiały źródłowe powinny stanowić punkt wyjścia do zaprezentowania przez zdających szerszego kontekstu kulturowego, uwzględniającego nie tylko wiedzę z zakresu kultury antycznej, ale także recepcję antyku i umiejętność dostrzegania i wskazywania związków językowych i kulturowych współczesnej kultury i polszczyzny z dziedzictwem grecko-rzymskiego antyku.
5. Należy zwracać uwagę na precyzyjne czytanie poleceń i rozwiązywanie zadań. Część popełnionych przez zdających błędów wynika bowiem z braku uwagi i należytej dokładności. Precyzja i staranność szczególnie istotne są w rozwiązywaniu zadań gramatycznych i w tłumaczeniu tekstu.
6. Należy zwracać uwagę na poprawność językową tłumaczeń i wypowiedzi tworzonych przez uczniów.